

УКРАЇНСЬКІ
СІЧОВІ СТІЛЬЦІ
в
КАРПАТАХ

НАШІ СТРІЛЬЦІ

в рік по Шевченківським здвизї
28. червня 1914.

Відень 28. червня

1915.

Накладом Української Боевої Управи.

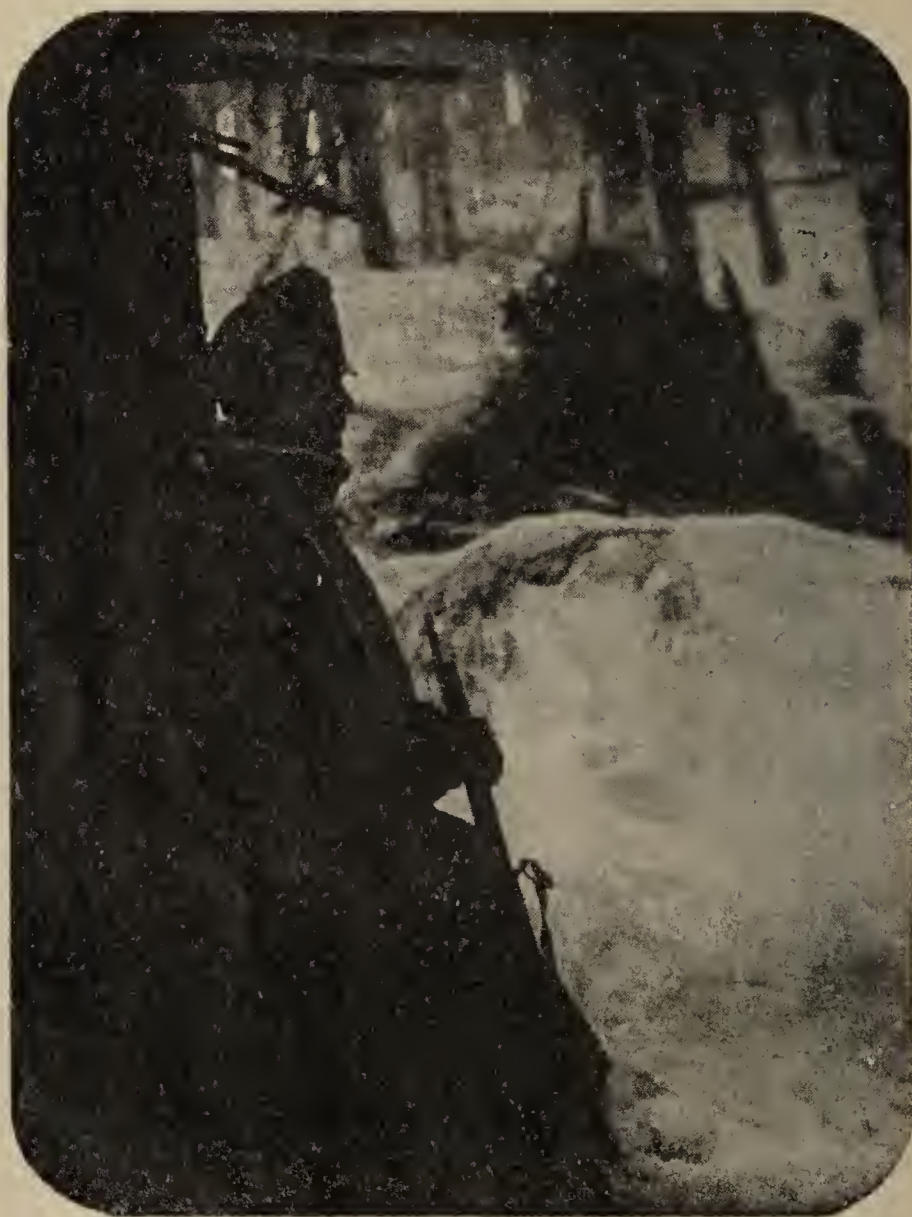
Боріте ся, поборете!

Т. Шевченко.

..... **Зладив Іван Боберський.**

На спомин січово - сокільського здвигу дня 28. червня 1914 видала часопись „Свобода“ стрілецьке число 20. з 25. червня 1915. Дня 26. червня 1915, рішила Українська Боева Управа доповнити стрілецьку часть сего числа та видати її осібною відбиткою, щоби українській суспільности подати коротенький начерк українського стрілецтва, попри великий альбом стрілецьких сьвітлин і більші збірники описів, які при-готовляють ся.

Наш стрілець в Карпатах. (Ів.)

Українські січові стрільці для рідного народу.

Поневолений народ, що
стогне під кормигою ката,
перебраного за царського
губернатора, аби нас при-
тягти в російське ярмо, —
вижидає освободження.

Від першої хвилі, коли проголошено ви-
повіджене війни відвічному ворогові україн-
ського народу — російському деспотови та
головне полумя бою запалахкотіло на області
галицької землі, наш український народ при-
няв се виповіджене з одушевленням та зро-
зумінем значіння і ціли сеї війни як заповіді
визволення його самого і як велику справу
добути свободи для всеї України.

Висловом сего розуміння важної історич-
ної хвилі було між иншим довершене орґа-
нізації наших українських січових стрільців
в окрему боеву кадру українського легіону.

Стрільці поспішили цілою масою, щоби
допомогти до побіди над ворогом свободи і
волі українського народу.

Отсим ділом видвигнули наші українські січові стрільці українську справу як живе питанє великої борби світової та станули в перших рядах народів габсбурської монархії до борби за ліпшу долю поневолених народів.

А коли у важкім бою приходило ся уступати перед переможним ворогом, то із зеленої Буковини обізвали ся українські стрільці-Гуцули, що станули у треті ряди боеві, аби прогнати ворога із рідної землі.

Таким чином українські січові стрільці являють ся вислідом національної ідеї, що видала питомих борців за красшу долю українського народа та за добро тої держави, в котрій українська народна свідомість найшла спромогу питомого розвою супротив всяких супротивностей.

Українське стрілецтво є знаменною появою спільної народної думки політичної, уґрунтованої глибоким почуванем душі народної. — Український стрілець тай український жовнір се вже відроджений український борець, що свідомо кладе своє жите за будучність своєї держави та за визволенє українських земель з московського ярма. Він свідомий сего, що ми стоїмо рішучо по стороні австро-угорської монархії і її могучого німецького союзника, які ведуть оборонну війну проти заборчої російської політики.

Наше українське січове стрілецтво, що у побіднім поході, добуваючи свою батьківщину, поклато на боевищах сотки буйних молодечих голов, має право і мусить вірити, що наш український народ добуде собі справдішну волю і ліпшу долю.

У сій надії стрічають наші українські січові стрільці рідну галицьку землю по розбитю московського рабівника!

Поневолений український народ вижидає освободження.

Відень, 21. червня 1915.

Д-р Кость Левицький.

Загальна Українська Рада. (5. V. 15. С.)

Новітня Січ.

„Іде повчок невеличок“ — як у старій, старинній пісні сьпіваєть ся. Ой, і дуже невеличок! Протів величезних, міліонових армій, що змагають ся в смертельнім дужаню хотьби тільки на однім східнім фронті, він числом неначе капля в морі. Кажемо

„числом“, бо національно-політичного його значіння прямо годі оком осягнути.

Повних десять місяців уже отсей наш „повчок“ у поли, значить кровю поворотний шлях з угорського низу через зелений Бескид у Галичину, у город князя Льва, щоби звідтам полинути далше на схід, на Україну далеку — хто знає, чи не до престольно-княжого золотоверхого Києва, матери городів наших, щоби з Дніпра-Славутиці води шоломом попиту, щоби з його сьвятих гір волю Україні оповістити.

„Ой, у лузі червона калина
„Похилила ся.
„А щось наша славна Україна
„Зажурила ся.
„А ми тую червону калину
„Підіймемо,
„А ми нашу славу Україну,
„Гей, розвеселимо!“

Чи чули ви, як сьпівають отсю пісню наші новітні Запорожці? Як не чули, так і не знаєте і не можете знати вповні, чим є для нас отсе невеличке українське військо, за що воно себе вважає, які горді, сьміливі думи воно думає, як далеко воно думками шибаеть.

„Машерують наші добровольці
„На кривавий тан,

„Визволяти братів Українців
„З московських кайдан.
„А ми наших братів Українців
„Визволимо,
„А ми нашу славу Україну,
„Гей, розвеселимо!“

—співають далі у тій сміливій, гордій піснi, що зародилась серед грому гармат під Корсунем і Пилявою, що її співали побідні полки батька Богдана, та що на крилах своєї велично-боевої мелодії долетіла через провали віків аж до нашого покоління, щоби знова відродити ся в житевій дійсности, знова стати житевою історією народу.

Так! В отсiм саме значiнi нашого новітнього сiчового брацтва, що воно не словами а ділами, кровю і залізом творить історію. Як небудь скінчить ся для нас отся велика війна, що небудь вона принесе нам як народови — бодай частинне визволене, чи далшу, ще завзятійшу щоденну борбу о права народу — почин українських сiчових стрільців остане в нашій народній історії як криваве свідоцтво непередаваних прав нашого народу на волю, на державну самостійність, як доказ нерозривности наших визвольних змагань з величною державною думкою Хмельницького, Дорошенка і Мазепи, як перший лист історії новітніх зривів нашого народу за волю.

Референт українського стрілецтва при корпусній команді М. Галущинський. По правій руці від него атаман І. курія Гринько Коссак, по лівій руці від него атаман ІІ. курія Сень Горук. Коло них старшина І-го курія. (Ізвор 19. І. Бц.)

Шлях, що його має перейти український народ на дорозі до свого всесторонного визволення, до з'єдинення всеї соборної України ще дуже довгий, тяжкий та певне кровавий. На тім шляху почин українських січових стрільців є першим сильним кроком, що оживотворює знова давну нашу історичну дійсність, розбуджує нам національну актив-

ність та буде живим капіталом для грядучих поколінь.

Історична Запорожська Січ почалась з невеликого гнізда степового, почала ся зі служби українського юнацтва під прапорами чужої держави — польської річипосполитої.

І. Курінь. Курінний атаман Гринько Коссак.
(15. III. 15. О.)

Формально беручи, з її рамени Дмитро Байда Вишневецький сипав окопи Січи на Хортици. І той шлях, що його перебуло запорожське брацтво від малого почину Байди Вишневецького аж до державної творчої сили Богдана Хмельницького теж був довгий та провадив не тільки понад кріваву Альту, але і понад сумні Кунейки й дав нам не тільки Тарасову Ніч та Наливайківщину, не тільки часи Сагайдачного але й Барабашівщину, щоби завершити ся Жовтими Водами, Корсунем, Пилявою, Зборовом, Збаражем і Конотопом та гордими словами Хмельницького про

його князівство по Вислу та Люблин, „Великим князівством“ Виговського та змаганнями Дорошенка до національної української держави від Сяну по Донець. А одначе велике діло Богдана і великі зриви Дорошен-

І Курінь. Сотник Роман Дудинський. (27. I. 15. Ц.)
Сотник Йосиф Семенюк. (21. XII. 14. Ц.)

ка почали ся в тім дни, коли Дмитро Байда Вишневецький осадив на Хортиці не повну тисячку молодців.

Тому будьмо свідомі того, що в коши наших українських стрільців є зародок великої будучности. Вона вже гряде. Чути її серед лому світового пожару. Чути її хід не тільки в поглядах Німеччини, Росії, Англії і т. д. на українську справу — але й серед нас самих, в душі українського народу.

Хлопський народ, який вмів тільки животіти, корити ся, нагинати ся, множити ся і заселявати розлогі степи — вже помер. Встає натомість з гробу народ січових лицарів, неустрашених завзятців і невмирак, від-

важних до очайдушности, рішених хочби на пекло, насьміхаючих ся зі смерти — наче тих триста, що лягли на острові Стиру недалеко Берестечка. А лягли вони не для чого иншого, як для... ідеалу.

І наш „повчок невеличок“ не що инше, а лиш ідеал сталить в його постійнім завзяту, в мерти за Вкраїну. Той сам ідеал, що його вводили в жите Хмельницький, Дорошенко і Мазепа. В тім і значіне нашої новітної Січи, що вчить вона приміром, власним трудом і кровю, вмирати за волю України. А посів костий і крови все дає богате жниво!

Д-р Льонгін Цегельський.

В перші роковини січово-сокільського здвигу.

„З зарання до вечера, з вечера до світа, летять стріли каленія, гримлють саблї о шеломи, трещать копїя хоралужнїя в полі незнаемї среди землї половецкїя. Ту ся братя розлучиста на брезї бистрої Каяли, ту кроваваго вина не доста, ту пир докончиша храбрїї Русичї, свати попоїша, а самї полегоша за землю руськую. Ничить трава жалощами, а древо з тугою к землї преклонило ся...“ Слово о полку Ігоря.

По більше як сімсот літах образ змальований Бояном бачимо нинї в живїй дійсно-

сти. І нині на західних окраїнах нашої землі — в Галичині і Буковині — від до-світа до вечера і від вечера до рана летять не гартовані стріли, а карабінові і арматні кулі і не чути в поли сьпіву нашого хлібо-роба, тільки громовий гуркіт армат. І нині ворони літають по наших нивах та зі зло-віщим краканем уносять ся над трупами на-ших борців, які поклали своє жите в обороні рідної землі перед наїздом диких, безпо-щадних московських орд. Не над Каялою, а над нашим Сяном, Дністром і Прутом йде кровава, оружна розправа між дітьми тьми і слугами неволі з далекого сходу і півночи, а полками борців за поступ і волю, частину яких творять наші українські січові стрільці.

Дня 28. червня с. р. минає рік від ча-су, коли з найдальших закутків української Галичини з'їхали ся до старинного україн-ського города, до столиці князя Льва, тисячі і тисячі українських соколів, січовиків, щоби зробити перегляд своїх сил, засталити духа і набрати ся ще більшого завзятя за самостійну будучність України. Львів з сучасною польсько-жидівською пере-вагою переродив ся в мить в український город, коли його улицями при звуках укра-їнських маршів машерували непроглядні ряди українських соколів і січовиків, зеднані одною думкою визволення України з тяжкої неволі і прямуючі до одної ціли — до сотвореня

трівких, незрушних основ для самостійного політичного, культурного і господарського розвою українського народу.

Дивлячи ся тоді на ті сьмілі і горді ряди — міг кожний відчути, що не згине

І. Курінь. Сотник Осип Букшований. (21. IV. Бц.)
Чегар Зейон Носковський, веде сотню. (11. IV. Бц.)

Україна, не пропаде наша справа, коли українська народна думка має найревнїйших поклонників між тою сірою масою, над якою збиткуєть ся чужинець а з поміж якої виходили колись Богуни, Гонти і Залізняки, з якої вийшов наш Боян — Тарас Шевченко. Росла в нас сила, кріпшала віра, що нема в сьвіті такого врага і супостата, який зміг би вирвати нам нашу душу, який був би в силі нас змести з лица землі.

Тисячі січовиків і соколів станули тоді перед роком до вправ на площі українського городу у Львові. Були вправи з оружєм і ніхто не предвиджував, що се оруже так

скоро стане нам потрібним до оборони рідної землі перед нашим північним грізним врагом і супостатом.

II. Курінь. Курінний агаман Сень Горук.
(Май 15. Вн.)

Минуло кілька тижнів від памятного січово-сокільського здвигу у Львові з 28. червня 1914 р. — а над нашою країною зашуміла страшна воєнна буря. Спричинив її московський кат, якому за мало було поневолення закордонної України і який напосівся знищити і сю частину українських земель, яка завдяки австрійській конституції мала спромогу свободнішого політичного і національного розвою. Велику більшість учасників памятного здвигу покликано невдовзі під австрійське оруже, інші дали почин до утворення військової організації українських січових стрільців.

І минає одинадцятий місяць, як бувші учасники здвигу стоять у поли в борбі з нашим відвічним ворогом, який впавши до на-

II. Курінь. Сотник Василь Дідушок (по середині з білим ковнірцем) як заступник атамана з курісною старшиною і з сотниками II-го куріня. Болехів 27. V. 15. (Мс.)

шої країни поводив ся з нами гірше, як свого часу Татари і Турки. Замовкло на хвилю під панованем московського наїздника наше народне жите, завмерли Січи і Соколи, заляг сум над нашою країною. Та пановане ворога скінчило ся безповоротно. Розбитий нашими і німецькими військами втікає він у свої нетри. По тяжких муках, по безчисленних жертвах, по страшній руїні вертає наше народне жите, зближаєть ся хвиля нашого повного відродження.

Та не всім доведеть ся по довгій бурі, по страшних громах оглядати нове жите. Богато, багато забракне в наших рядах... Тисячі і тисячі не вернуть ніколи до своїх

родин, не поспішати ніколи на зазив січової трубки — вони, безіменні герої, поклали своє жите для оборони вітчизни, для щастя будучих поколінь, для красної долі України, засіваючи своїми трупами рідну землю, заорану кулями і зрошуючи її своєю кровю. І сих наших, українських, безчисленних борців-героїв в австрійських військових мундурах і одностроях українських січових стрільців, що поклали своє жите в боротьбі з нашим вічним ворогом, або стали в сій боротьбі каліками, згадуємо нині в роковини здвику з почесністю і з почесністю згадувати їх будуть грядучі покоління. Ми не загинемо, маючи таких борців, маючи в масах народу українську національну свідомість і віру в повну перемогу!

Воля народів родить ся на полях битв та кріпшає і гартуєть ся в військовому огні. І тепер по страшній завоєвувальній, коли здавало ся, що ціле пекло впало на нашу країну, прийдуть часи мирні, які загоять рани і принесуть нам щастя а для українського народу давно виждану волю. На руїнах зацвіте нове, краще жите!

Д-р Степан Баран.

В Карпатах.

На підставі щоденників, які списують сотники про свої сотні, щоденників, які пишуть атамани про свої куріні, на підставі записок поодиноких стрільців чи старшин а також на підставі приказів і вказівок, які приходили до стрілецтва від австрійської армії, дасть ся пізнійше начеркнути ясний образ всіх трудів, які перебули українські січові стрільці в часі європейської війни в роках 1914, 1915.

В „Ділі“ з 24-го жовтня 1914 ч. 198 була поміщена часть дневника сотні В. Дідушка про участь в боях в ужоцькім провалі при кінци вересня 1914. В „Ділі„ з 14-го падолиста 1914 ч. 201 читали ми частину

В Болехові на кватирі. Від лівої руки читача до правої: Хорунжий П. Дідушок, сотник В. Дідушок, як заступник атамана, сотник Д-р О. Левицький, сотник Й. Будзиновський, сотник Д. Вітовський.
(Червень 15. Мс.)

з дневника сотні Д. Вітовського про бої коло Борислава і Опаки в падолисті 1914.

Се лише маленькі частинки з перебігу борби українських стрільців з Москалями в Карпатах, але вони вже дають поняте, як стрільці поступенно набирали досьвіду в воєнній штуці і як поконували воєнні труди мимо того, що задача українського стрілецтва мала після початкового пляну полягати

в тім, щоби запроваджувати і удержувати лад в ново здобутих частих ворожого краю. Вислід війни був инакший і стрільцям припала задача боронити Карпати і здобувати назад страчену австрійську Україну.

Вони сю задачу виконали як найкрасше

П. Курінь. Сотник Василь Дідушок. (Май 15. Мс.)

Сотник Дмитро Віговський. (26. І. 15. Ц.)

і сповнили всюди охочо тоті обовязки, які на них вложила дана хвиля: повнили розвідчу службу, ставали до борби в огневій лінії або були ослоною инших відділів. Побороли невігоди гірської війни в осени і зимі, показали тільки воєнного талану і сприту, тільки витревалости і ідейности, що назва їх знайшла ся в устах всіх горожан держави. Велике їх число отримало від військових властей відзнаки хоробрости. Велике число полягло, щоби здобути Україні „і славу і волю“.

Лише в головних чертах поданий був перебіг боїв в Карпатах в напрямі Стрия за час від початку вересня до половини грудня 1914 в „Полевім Листку“ Штрефлера. Опис сей подало „Діло“ в ч. 17.

II. Курінь. Сотник Йосиф Будзинівський зі старшиною сотні і жандармом провідником. (Мс.)

з дня 1-го мая 1915. Про українських січових стрільців сей опис не згадує.

Простір, який треба було в Карпатах боронити, мав довжини 380 кілометрів. Відділи, призначені до тої задачі, взято не з полевої армії, се були молоді рекрути в 6 походових полках (Marschbataillone) і ополченці в віці 37 до 42 літ в 22 полках (Landsturmbataillone). Провід в обороні мала з початку військова команда в Мункачи, а від 8. жовтня команда армійної групи генерала барона Пфляндер-Бальтіна, яка обнімала 3 бригади а іменно 26 баталіонів, 3

шкадрони і 4 батареї: 16.000 піхоти, 450 їздців, 16 пушок.

Бригада 129: Бригадир генеральмайор Р. Дрда, офіцер генер. штабу, капітан П. Кватерник. Від половини лютого 15., бригадир

I. Курінь. Четар Чмола. Має провід сотні.
(9. III. 15. Бц.)

II. Курінь. Сотник Д-р Омелян Левицький.
(2. III. 15. Бц.)

обершт Маташіч, офіцер генер. штабу, надпоручник Цілер.

Бригада 130: Бригадир генеральмайор Витошинський, офіцер генер. штабу, надпоручник Штімпфль. — Тоті бригади належали до 55. дивізії обершта Фляйшмана з офіциром генер. штабу капітаном Горватом.

Ся дивізія належить до корпусу фельдмаршальляйтнанта ексц. Петра Гофмана, де шефом штабу є обершт граф Лямезан. Корпус був частию армії ексц. Пфлянцер-Бальтіна а в грудни 1914 став частию німецької полудневої армії генерала Лінзінгена.

Москалі заняли Львів 3-го вересня 1914 в полудне а того самого дня по полудни зложили українські стрільці присягу в Стрию. Всіх заборів дуже приказ, щоби більша часть з сім тисяч стрільців, зі-

Д-р В. І. Білозор лікар в полк. (30. IV. 15. О.)
Голова „Артистичної Горстки“ четар Юліян Буц-
манюк. (10. VI. 15. Ц.)

браних в Стрию, вернула назад домів а лише менша часть зложила присягу. Стрільці переїхали під проводом начального вождя М. Галущинського на Угорщину і розквартирували ся 5-го вересня в селах Іоронда і Страбичів коло Мункача. Відти виходили до бою в Карпати з початку з крісами системи Верндля, опісля вже з манліхерами. Били ся з Росіянами на провалах коло Ужока, коло Веречок, коло Бескиду і коло Вишкова.

Сотня сотника В. Дідушка вийшла 10-го вересня до бою на провал Веречки. Вже ся сотня, що перша пішла до бою і відбула

своїй огневій хрестині дня 28-го вересня коло Щавинки на горбі 953, здобула собі у військових славу знаменитих вояків. Сотник і ще кількох стрільців дістали срібні медалі хоробрости. Сотня ся удала ся 10-го жовтня

Криївки з вугля при стації в Болехові. (З. VI. 15. Мс.)

до Чинадієва на випочинок. Сотня сотника О. Семенюка вийшла до борби 17-го вересня на ужоцький провал і била ся 17-го жовтня 1914 на Лисім верху. Опис в „Ділі“ 20.V.1915 ч. 11.

Дня 26-го вересня вийшли сотні С. Горука, Д. Вітовського, Й. Будзиновського в поле. Поділені на десятки, мали вести підїздову борбу з ворогом і вернути по 4 тижнях. Дня 30-го вересня пішли сотні М. Барана і Е. Коника до провалу Веречок а сотні І. Коссака і О. Букшованого під проводом атамана Гринька Коссака в напрямі Сваляви.

Коли двайцятки повертали зі своєї виправи, тоді сотні Й. Будзиновського, Д. Вітовського і часть сотні Е. Коника удали ся до ужоцького провалу під проводом атамана д-ра С. Шухевича і зайшли до Борислава і Нагуевич. Через ужоцький провал наступив опісля відворот війська, що воювало в тій околиці Карпат, і ся часть стрільців вернула 26-го жовтня до Горонди.

В днях 2. — 8-го жовтня списують ся дуже дсбре сотні під проводом Гринька Коссака коло провалу Веречки.

Звіт австрійського генерального штабу оповідає 9-го жовтня про борби війск в Карпатах і згадує також українських стрільців словами: „In diesen Kämpfen zeichnete

Сотник Клим Гутковський († 29. V. 15.) і стрільці в його сотні в закові (Рд.)

sich auch das ukrainische Freiwilligenkorps aus“.

Наші війська йдуть вперед, так що сотня І. Коссака входить 20-го жовтня в Дрогобич а сотня Р. Дудинського є 21-го

II. Курінь. Сотник Дмитро Вітовський з своєю сотнею на Кичерці 6. III. 15. (Бц.)

жовтня в Стрию. Під напором великої ворожої сили рішилися наші війська відв'язати ся від ворога і вертати, але в постійній борбі з напиряючим противником. Сотня В. Дідушка, яка 23-го жовтня вирушила з Чинадієва знов в поле, і сотні І. Коссака, О. Букшованого, М. Барана бють ся завзято в околиці Синевідська в останній тижни жовтня. Знаменито списали ся стрільці на горі Ключ 28-го жовтня, а сотня В. Дідушка і Р. Дудинського на горі Комарницьке 3-го листопада. Борби йдуть завзяті, але Москалі напиряють і в ночі з 7-го на 8-го листопада наступає відворот війск. Сотні

приходять від Синевідська до Аннаберґу. Тут приходять 28-го падолиста також сотні Д. Вітовського і Й. Будзиновського під проводом атамана д-ра С. Шухевича. Дня 8. грудня відійшли сотні В. Дідушка, Д. Вітовського і Й. Будзиновського під проводом д-ра С. Шухевича до Латерки до

Криївки в Вікторові. Сотня В. Дідушка.
(18. V. 15. Мс.)

130-тої бриґади. Сотні Р. Лудиньського, О. Букшованого, С. Ґорука, З. Носковського і І. Чмоли під проводом Гринька Коссака належали до 129-тої бриґади. Робота тих двох частий злучена є з роботою їх бриґад.

По відвороті війск з початком падолиста ходить о оборону границі в Карпатах, щоби

Москалі не дістали ся до Угор. Стрільці працюють в тій частині, яка має боронити Веречок і бескидського провалу. Вони йдуть головню на стежі, щоби слідити ворога і через розвідчу службу заслужили собі повне

Сотник д-р Степан Томашівський, приділений до „Української Боевої Управи“. (11. II. 15. О.)

Сотник Іван Коссаk. Приділений до штабу 129-тої бригади піхоти. (17. IV. 15. О.)

признає військових знатоків. Сніг і мороз були більшими ворогами як Москалі. Побут на горах Плай і Темнатик і висилане відти стеж належить до найтяжших трудів.

Коли наслідник престола архикнязь Карло Франц Йосиф обіжджав війська в Карпатах, говорив дня 29. XII. коло гори Мунчель з атаманом д-ром С. Шухевичем, припняв власноручно медалі хоробрости Андрієви Мельникови, Федорови Михайловому і Васи́леви Пучинському та хвалив хоробрість і сприт українських січових стрільців.

День перед тим видів наслідник престола в Густі сотню К. Гутковського, яка вийшла була з Горонди 25-го падолиста в поле. Архикнязь розмовляв з сотником і з поодинокими стрільцями а при відході сказав по українськи: „Дуже мене тішить, що вас тут бачу“.

По відвороті війск в падолисті слідно

Четар Р. Каміньський при кінниці У. С. Стрільців. (21. IV. 15. Бц.)

було у стрільців брак доброго настрою, але все змінило ся, коли в січні 1915 зачав ся приїзд німецького війська в Карпати. Карпатські армії набрали сили і розмаху. Стрільці віддали через свій сприт, звинність, знане околиці, знане народу, неоцінені услуги. Вони пішли на стежі або були провідниками німецьких стеж, вони йшли в стрілецькі рови і брали участь в огни. Вони не жалували ні труду ні молодого життя.

Дня 22. січня зачав ся наступ до Галичини. Стрільці курія Г. Коссака і С. Го-

рука, який обняв 14. III. курінь по д-рі С. Шухевичу, брали участь в борбах бескидського провалу.

Дня 11. II. відзначила ся сотня К. Гутковського в приступі на гору 995 коло Вишкова.

В колибі на горі Татарівці. (Лючень 1915 Ів.)

Бої кріпшали. Тисячі людей гинуло, коли трава і дерева будили ся по зимовій студени до життя. Москалі не могли однак опанувати гір. Дня 22-го марта впав Перемишль через брак поживи і тоді Москалі кинули ся з цілим розмахом в Карпати, щоби проредити ся на полудне. Але застелили гори своїми трупами.

Дня 15-го цвітня прийняв полевий маршалок, начальний командант австрійської ар-

мії архикнязь Фридрих разом з наслідником престолоа архикнязем Карлом Францом Йосифом представників українського народу д-ра К. Левицького і М. Василька, в военній квартирі. Оба архикнязі говорили про „незвичайну, так часто випробовану в боях хоробрість українських вояків, стрільців і буковинських добровольців“.

На горі Маківці відзначили ся стрільці 29-го цвітня і 1-го мая. Дивізія висказала їм признание, що „їх діла будуть золотою лавровою галузкою в історії народу“.

Тяжкі були бої з Москалями, які дуже добре уміють окопувати ся і боронити ся.

Аж прийшов 2-го мая прорив австрійсько-німецької армії над Сяном. Величава побіда, яка приневолила Москалів стратити 3-го червня Перемишль і подати ся в зад також з Карпат. Наші карпатські армії пішли вперед а з ними стрільці через Сколе. Напрям: Львів!

Прийшла вістка, що 28-го і 29-го мая оба куріні брали участь в кровавій битві в околиці Болехова. Особливо відзначила ся сотня Д. Вітовського. Куріні пішли дальше в напрямі Галича.

У Відни, в день здобутя Львова 22. VI. 1915. Бб.

Перегляд.

Українські січові стрільці поділені є на І. курінь, ІІ. курінь і доповняючу сотню.

І. курінь провадить атаман Гринько Коссак. До курінної старшини належать: прибічник Н. Стронський, лікар д-р Рихло, лікар д-р В. І. Білозор, скарбовий А. Мельникович, харчовий В. Сроковський, таборний Олекса Іванчук.

Сотниками є: Роман Дудинський, Йосиф Семенюк, Йосиф Букшований, Іван Коссак. Тому що сотник Іван Коссак приділений є до штабу 129. бригади, то його сотню веде четар Зенон Носковський.

Четарі: Зенон Носковський, Роман Сушко, Петро Гарасимів, Антін Артимович, Йосиф Яримович, Юліян Буцманюк, Павло Семирозум, Стефан Гоїв, Василь Коссак, Іван Іванець.

ІІ. курінь провадить атаман Сень Горук, якого в часі відпустки заступає сотник Василь Дідушок. До курінної старшини належать: прибічник Петро Дідушок, скарбовий д-р Франц Свистіль, харчовий Ілько Цьокан, таборний Никифор Никорак, лікар д-р Беляй.

Сотники: Василь Дідушок, Дмитро Вітовський, Йосиф Будзиновський, д-р Омелян Левицький.

Четарі: Іван Чмола (веде сотню), Андрій Мельник, Василь Кучабський, Гринько Трух, Богдан Гнатевич, Северин Яремкевич, Іван Цяпка, Агатон Добрянський, Кость Мацюрак, Іван Тучапський.

Доповняюча сотня. Начальник доповн. сотні, атаман д-р Никифор Гірняк. (6. II. 15. Ц.) Атаман Теодор Рожанківський. (21. IV. 15. О.)

Оба куріні стоять в поли; їх адреса є Feldpost 350, Ukrainische Legion.

Доповняюча сотня (Ersatzkompagnie) і кадра находили ся на Уграх в селі Varpalanka bei Munkacs але від 1. VII. 15. in Kaminka bei Skole.

Начальником доповняючої сотні є атаман д-р Никифор Гірняк, йому помагає атаман Теодор Рожанківський. До доповняючої сотні приділені сотник д-р Михайло Волошин, четарі: Михайло Гнатюк, Юліян Нестайко, скар-

бовий Ярослав Індишевський. Недужнище (Marodenhaus) доповняючої сотні провадить д-р К. Воевідка. Полевим духовником стрільців є о. Андрій Пшепюрський.

До Української Боевої Управи приділений сотник д-р Степан Томашівський. Четар Дмитро Катамай стоїть на чолі Місцевої Команди УСС. у Відни.

Головний провід цілого стрілецького уладу передала була Головна Українська Рада Михайлови Галущинському в серпні р 1914, як головному начальникови. Від 14. III, 1915 він іменований референтом стрілецьких справ при корпусній команді ексц. фмл. П. Гофмана. Feldpost 17.

Українська Боева Управа є верховною народною властю українських січових стрільців. Вона надає напрям і ціль українському стрілецтву та орудує народними датками, які суспільність складає на стрілецтво. До Української Боевої Управи належали до 23-го цвітня: В. Темницький, д-р С. Томашівський, д-р Т. Кормош, д-р К. Трильовський, д-р Л. Цегельський, д-р В. Старосольський, д-р М. Волошин, д-р В. Гуркевич, В. Сінгалеви́ч, Д. Катамай, Д. Вітовський, І. Боберський. Головою був д-р К. Трильовський, містоголовами були В. Темницький і В. Сінгалеви́ч. На засідання прошено часто д-ра В. Бачинського з голосом дорадчим.

Боева Управа змінює тепер свій устрій.

Д-р В. Старосольський перебуває як відпоручник Боевої Управи при стрільцях в полі.

Українська Боева Управа є секцією, самостійною в своїм крузі ділання, Загальної Української Ради, яка є найвисшою властю українського народу під сю воєнну пору.

Склад Загальної Української Ради (її в загальних справах підлягає Головна Боева Управа).

Президія: д-р Кость Левицький, голова; Микола Василько, д-р Євген Петрушевич, д-р Лев Бачинський і Микола Ганкевич, заступники голови.

Члени: д-р Степан Баран, д-р Володимир Бачинський, Юліян Бачинський, Осип Безпалко, Іван Боберський, Ярослав Весоловський, о. Тит Войнаровський, о. Теофіль Драчинський, д-р Сидір Голубович, д-р Олександр Колесса, д-р Микола Лагодинський, Лев Левицький, Антін Лукашевич, д-р Євген Олесницький, о. Степан Онишкевич, д-р Іван Макух, Теофіль Мелень, д-р Осип Назарук, Василь Панейко, Омелян Попович, Володимир Темницький, д-р Кирило Трильовський, Ілія Семака, д-р Володимир Старосольський, Володимир Ясиницький і трох відпоручників Союзу визволення України.

Місцева Боева Управа. Належить відновити в поодиноких місцевостях давний

комітет, так звану „Місцеву Боеву Управу“, а де такого комітету не було, заложити його. Такий комітет напише до Головної Боевої Управи, що хоче розпочати роботу, а тоді дістане пояснення, як може прислужити ся до дальшого розвою стрілецтва.

Попри агітаційну діяльність треба зайняти ся збіркою датків. До збираня датків випечатані є осібні викази, які є заразom повновластями. Викази такі висилає скарбник Боевої Управи на жадане чи то до поодиноких осіб, чи товариств або комітетів.

Листи і гроші слати треба покищо на адресу: Administration der „Swoboda“ (für

Варпаланка коло Мункача на Уграх.
Місце побуту доповняючої сотні. від 30. XII. 14.
до 1. VII. 15. (20. IV. 15. Бц.)

die Ukrainische Legion), Wien, VIII., Josefstädterstrasse 43, Tür 8. Опісля: „Свобода“ Львів, Ринок ч. 10.

Скарб українських січових стрільців. Скарб сей потребує гроший на слідуючі фонди:

1. Уладний (організаційний) фонд: Відозви, листи, звіти, відпоручники, рекрути, урядовня.

2. Запомоговий фонд: Запомоги для бідних стрільців, які є здорові, але потребують гроший на дорогу, харч, іспитові оплати, дрібні видатки.

3. Лічний фонд: Запомоги для хорих і ранених стрільців, які хочуть лічити ся, виїхати на здоровий воздух, удати ся до лікаря.

4. Фонд вислуженців (ветеранів): Запомоги для стрільців, які вислужили в стрілецтві, опустили его на все а потребують підмоги.

5. Фонд немічників (інвалідів): Запомоги або платня для стрільців, які через стрілецьку службу окалічили.

6. Фонд відзнак: Памятні металеві відзнаки про теперішню війну для кожного учасника в українськім стрілецтві. Памятні грамоти для кожного учасника стрілецтва. Відзнаки на шапки. Прапори для полків.

7. Фонд музея: Видатки на виконане задачі воєнного українського музея. Переве-

Доповняюча сотня. Сотник д-р Михайло Волошин
(28. IV. 15. Бц.)

сти збірки, каталоги, поміщене збірок. Видатки на виконане сьвітлин, малюнків, скіців.

8. Фонд видавництва: Видатки на виконане видівок і марок, видаване книжок, часописи і альбому. Заплата для авторів. „Стрілецька Бібліотека“. Стрілецька часопись. Історія стрілецтва. Стрілецький сьпіваник.

9. Споминний фонд: Памятники і могили. Будувати пам'ятники, дбати про могили і про пам'ять на поляглих і померших стрільців. Переводити споминні подорожі до могил.

Доповняюча сотня. Скарбовий, четар Ярослав Індишевський. (26. I. 15. Ц.) Начальвий лікар недужнища (Marodenhaus) д-р К. Воевідка. (5. IV. 15. О.)

Український Воєнний Музей. Боева Управа на засіданю 19. цвітня 1915. прийняла до відома плян, після котрого належить переводити і поряdkувати збірки до українського воєнного музею. I. Відділ: Зброя. II. Відділ: Одяги. III. Відділ: Прибори. IV. Відділ: Грамоти. V. Відділ: Штуки красні і війна. VI. Особисті пам'ятки.

Музей сей має за задачу зібрати все, що лучить ся з участію Українців в теперішній сьвітовій війні. Стрільці, вояки і суспільність зрозуміють вагу таких збірок і не занедбають збирати все, що може збогатити поодинокі відділи музею. Кождий з на-

ведених відділів обнимає вже більше або менше число предметів. Найкрасший відділ покищо є V. відділ: Штуки красні. Над ним працює „Артистична Горстка“, яка при українських січових стрільцях лучить артистичну братию. Головою її є артист маляр четар Юліян Буцманюк, а членами Іван Іванець, Теофіль Мойсейович і д-р Осип Назарук. Збірка обнимає вже шість портретів кисти п. Буцманюка, велике число скіців п. Іванця і понад 900 сьвітлин пп. Буцманюка, Іванця і Мойсейовича. П. Назарук має повнити в поли обовязки военного кореспондента. Сьпіваки займуть ся збиранем пісень і мельодий: „Стрілецькі пісні“.

Стрілецький Альбом. Прегарний альбом з сотками стрілецьких сьвітлин з поясненнями в кількох мовах приготовляється. Буде се прегарне, сьвітове видане.

Датки на стрільців належить постійно збирати і слати на адресу: Administration der „Swoboda“ (für die Ukrainische Legion), Wien, VIII., Josefstädterstrasse 43, Tür 8. Опісля: „Свобода“ Львів, Ринок ч. 10. Скарбника Боевої Управи застати можна щодня від 2—3 в полудни на „Бесіді“, Wien, VIII., Strozsigasse 32, Tür 13. Опісля: Головна Боева Управа, Львів, ул. Мохнацького 12.

Відзнаки за хоробрість. Дуже много стрільців здобуло собі велику або малу ме-

даль срібну через свою хоробрість. Їх число все зростає. До найвисшого цісарського відзначення за хоробрість подані є: Гринько Коссак, Іван Коссак, Василь Дідушок, Андрій Мельник, Гринько Трух і покійний Клим Гутковський.

Однострій українських січових стрільців є з практичних зглядів такий сам як вояків австрійської армії. Ріжницї, які військові влади прийняли до відома розпорядом з дня 2. січня 1915. є слїдуючі: Вигляди ясно-сині. У офіцерів золоті зьвіздисті рожечки на ковніри, крайка при шаблі срібна, перетикана синьою краскою. У під-офіцерів шовкові білі зьвіздисті рожечки на ковнірі, крайка при шаблі біла, шовкова. Крайка закінчена тороком, а насада торока є у офіцерів золотиста. На насаді з одного боку синій лев, з другого боку синій орел. При шапці на лівім боці синьо-жовта кокардка.

Свій приїзд до Відня мусить зголосити кождий стрілець в Місцевій Команді Українських Січових Стрільців в XIV. округі, Platzkommando der k. k. Ukrainischen Legion, Wien, XIV. Bezirk, Goldschlagstrasse 108. Начальником сеї команди іменувало Міністерство Краєвої Оборони четаря Дмитра Катамая, приділеного до Боевої Управи. Без виказки, виданої в Місцевій Команді не вільно жадному україн-

ському стрільцеві задержувати ся у Відни. Віденські військові влади вимагають, щоби всі стрілецькі справи переходили лише через українську Місцеву Команду. Хто не придержуєть ся того правила, викликає непотрібні непорозуміння і проволікане справи.

Четар Д. Катамай. Стоїть на чолі Місцевої Команди у Відни. (18. IV. 15. О.)

Місцева Команда веде в виказі усіх стрільців, які перебувають тимчасово у Відни. Хто хоче дістати пояснення про якогонебудь стрільця, має писати на адресу Доповняючої Сотні: Kommando der Ersatzkompagnie der k. k. Ukrainischen Legion in Kaminka bei Skole.

Український Жіночий Комітет помочи для ранених, Ukrainisches Damenhilfskomitee für Verwundete, має свою домівку: Wien, I. Wollzeile 25. Голова Ольга Ціпановська, V., Schönbrunnerstrasse 118, Tür 13. Скарбник о. Василь Лициняк, Wien, I., Sonnenfelsgasse 5, Tür 6 a. Товариство

опікуєть ся раненими і хорими вояками та стрільцями. На руки сего комітету належить слати дари для ранених і хорих вояків і стрільців. Українське жіноцтво вишиває прапор для українських січових стрільців. Дари на прапор просимо слати на адресу Жіночого Комітету.

Три книжки потрібні для стрільця:
1) Н. Schmid: Taktisches Handbuch, Wien, ціна 4 К 60 с. 2) Н. Schmid: Handbuch für Unteroffiziere, Wien, ціна 3 Кор. 3) Illustriertes Kriegsbüchlein, Wien, ціна 60 сотиків, 4) Правильник, Львів, ціна 1 Кор. 20 сотиків.

Голова „Українського Жіночого Комітету помочи для ранених“ п. Ольга Ціпановська і скарбник О. Василь Лициняк серед стрільців. (5. II. 15. Ф.)

Хто хоче вступити в Українські Січові Стрільці має звернути ся листовно або представити ся лично до повітової поборової комісії У. С. С., де она є, а де її нема, віднести ся до Доповняючої Сотні. Начальник Д-р Н. Гірняк.

Доповняюча сотня повнить слідуєчі обовязки: 1. Веде виказ цілого уладу стрільців. 2. Збирає виздоровців (реконвалесцентів) і творить з них нові походові відділи. 3. Удержує недужнище. 4. Представляє нездібних до просуду (супровіту) і відпускає їх домів. 5. Збирає рекрутів і вишколює їх.

Командантом доповняючої сотні є атаман Д-р Н. Гірняк, який веде переписку з військовими властями, і заряджує всіми справами сеї сотні. Помагає ему атаман Т. Рожанківський, який провадить виказ кожного стрільця. Сотник Д-р М. Волошин провадить і вишколює рекрутів при помочи двох четарів Ю. Нестайка і М. Гнатюка. Четар Я. Индишевський є скарбовим (Rechnungsführer) і скарбником (Kassenwart). Він завідує рахунками і грішми сотні, харчами і набором (Ausrüstung). Лікар Д-р К. Воевідка провадить недужнище.

Головою „Пресової кватири“ Боевої Управи при У. С. С. є Д-р О. Назарук. Сьвітливцем при Пресовій кватирі є Н. Венґжин.

Щира подяка всім, які прислали датки на Українських Січових Стрільців. Просимо заохочувати до дальших збірок і лепт та пересилати ласкаво і найменші датки. Де поміч там сила.

Скарбник Головної Боевої Управи.

Авторське право, при стрілецьких сьвітлинах, які роблять сьвітливці з рамени Боевої Управи, належить до Боевої Управи.

Сьвітлини, які окрашають сю книжку, мають в підписі дату, коли виконані а також знаки, які вказують, хто їх виконав. Даємо пояснення до тих знаків, що означають слідуєчі назвища: Бц.: Ю. Буцманюк. — Ів.: І. Іванець. — Мс.: Т. Мойсейович. — Вн.: М. Венгжин. — Рд.: Я. Рудницький. — Ц.: „Ціта“ сьвітлинне заведене Відень, VIII. Alserstraße 39. — О.: „Ольга“ сьвітлинне заведене Відень, VIII. Alserstraße 27. — Ф.: „Фльора“ сьвітлинне заведене Відень, XIV. Märzstraße 66. — Ск.: К. Сколік Відень, VIII. Piaristengasse 48. — Я.: Г. Яндаурек, Teschen, Stefaniestraße 60.

Щоби прибiльшити стрілецький скарб просимо купувати і поручати другим стрілецькі книжки, марки, видівки, кокардки, які видала і висилає Головна Боева Управа.

Скарбник Головної Боевої Управи.

Відвідини послів у стрільців. Посол Д-р Цегельський промавляє на стрілецьких зборах 11. мая 1915 в Варпаланці на замку. (Бц.)

Приступ! (Бц.)

Приступ на горі Ключ.

Вернув я зі стежі, яка тревала цілий місяць і стрітив свою сотню коло Сколього в лісничівці. Товариші прийняли мене по стрілецьки, накормили, напоїли та положили спати і то в найвигіднійшій місці, бо під жолобом в стайні. Там мені ніхто не перешкаджав, а я не бояв ся, що котрийсь зі стрільців стане мені на голову, як піде або буде вертати з варті. В стайні було темно, то се легко могло лучити ся.

Нераз в ночі на подібних кватирах стрільці з тої причини сварили ся, а навіть часом пробували сили. Не треба однак ду-

мати, щоби такі борці гнівали ся на себе. Се у нас майже неможливе, а ще до того на війні, де в кожій хвилі потребує один другого. Той не має ножика, а сей шальки, инший знова має шальку а не має ложки, ще инший не має намета або коца. Таким способом між стрільцями буває таке, що хоч один другому стане порядно підкованими черевиками на голову, не може один на другого гнівати ся і справді не гнівається ся.

Година 3 рано. Мене будять: „Вставай, бо відходимо!“ „Де?“ — „Не знаю.“

Я протягаю ся, аж тут другий вже ніщо не говорить, лиш тягне за ногу на середину стайні і каже: „Сотня вже зібрана.“ Я ско-чив як опарений, вмиль убрав ся і вже стою

В закопі на Маківці. Пальба на противника.
(Цьвітень 1915 Ів.)

та жду на приказ, до котрої чети мене приділять. Мене хотів взяти четар II. чети і IV, бо їм бракувало старшини; вкінці призначено мене до IV. чети.

Вістун Федор Михайлів, відзначений великою медалію хоробрости з рук наслідника престола
29. XII. 1914. (21. IV. 15. Бц.)

Сотня стоїть готова. Виходить заступник сотника. Четарі складають рапорт. По рапорті приказ: „Сотня, позір!“ — „Сотня, напрям за мною, походом руш!“

За нами рушив відділ машинових крісів, розуміється не стрілецький, бо ми тоді ще не мали власного відділу машинових крісів. Ідемо вузенькою дорогою. По обох боках стрімкі скали. На право, майже в скалі, шумить потічок. Стрільці ідуть тихо, бо приказ: „Машерувати обережно!“

Входило в село Каменка. Ту зустрічаємо вози австрійського трену і завертаємо знова в гори, лишаючи вигідну дорогу в селі. Перед нами височезна, покрита лісом гора. Сотня з чвірок переходить в двійки, в довжезний гусак. Тепер чути часті накликування: „Лучи, лучи!“, бо кождий боїть ся остати на заді і розірвати сего гусака.

Вже дійшли ми до половини гори. Ту короткий, п'ятихвиловий відпочинок. Кождий сідає і сейчас повстає величезний гамір, бо всі стали капляти.

Спочинок кінчить ся і сей довгий вуж посуваєть ся знова чим раз висше в гору. Ми вийшли на вершок. Ту знова довший спочинок, а властиво вижиданє приказу.

Зачинають гудіти армати.

Случайно в той сам час були вже ту австрійські вояки. Стрільці і вояки не зважають на гуркіт армат, але починають торг. Ми мали тоді з собою досить багато хліба, але не мали нічого до него, вояки знова не мали хліба, а мали швайцарський сир. Настає торг і гамір. Кождий хоче виторгувати

як найбільше. Один міняє хліб за сир, другий купує за гроші, а інші, що вже доби́ли торгу і покріпили ся, зібрали ся на веселу балачку.

Нараз збірка. Якийсь лянштурмак пішов до сотника зі скаргою, що „Українці“ —

У Великодню неділю на горі Маківці. Стрільці відпочивають в лісі. (4. III 15. Бц.)

так звичайно звали наших стрільців — поміняли їм кріси. Тому сотник зробив сю збірку, щоби відшукати кріси. Се у нас дуже часто лучало ся, бо кождий стрілець хотів мати як найліпший кріс. За се, очевидно, стрільців не карали. Одного разу пропав кріс офіцерови з відділу самоходів. Сей пішов до атамана тай зголосив сю подію. Ку-

рінний відповів, що ніщо не порадить, бо у стрільців кріс се щось найважнішого і як взяв, то добре сховав і вже не віддасть. Офіцер щиро засьміяв ся та відіхав, беручи инший кріс. Та і на сій збірці деяким стрільцям повідбирали кріси, а деякі сейчас по-

Стрілецька стежа під проводом сг. десятичника Андрія Домарадського на горі Кливі. (Март Ів.)

підписували та дивовижно позначили і їх вже задержали.

Стало тихо. Стрільці лихі на лянштурмаків. В тій хвилі над'їжджає улан і приносить мельдунок. Як звичайно: „Сотня, збірка! Походом руш!“.

Ідемо дальше. Сейчас за горбочком бачимо три наші арти, котрі скоро стріляли.

Ідемо даліше, не звертаючи на се уваги. Відділ машинових крісів все з нами.

Сходимо в долину і знова на гору. Ту бачимо першу резерву, яка лежить в боевій лінії, готова до стрілу.

Ми вийшли на горбок. Нагло свист куль машинових крісів. Стрільці скоро сховалися за горбок, а один не йде, а качається в долину. Ранений в ногу. Ніхто, як звичайно, на него навіть не дивиться, лиш санітет біжить скоро, та за хвилю перевибає раненому рану. Сотня йде вперед. Сотник звертається до раненого: „Товаришу, будь здоров!“ Ранений бере ломаку і підпираючись нею, прямує до лікаря.

Ми вже без одного товариша входимо в старий ліс. Чуємо стріли, кулі тріскають по деревах. По дорозі мусимо переходити по вчорашних ще не погребаних трупах. Осторожно посуваємося даліше вперед. Кулі летять що раз низше, ми йдемо цілком похилені. Вже бачимо жовнірів, які бігали по лісі наче божевільні. Надбігає офіцер з револьвером в руці і скликає жовнірів в громаду. Нараз звертає голову в нашу сторону і справляє своїх жовнірів на край ліса, бо бачить, що прийшла йому поміч і то Українці. Стрільці скочили рівнож на край ліса і зрівнялися з вояками. Стали ми стріляти. Дивлюся, а вже один стрілець упав на землю, схопився за груди, засто-

Стежа вибирає ся на звіді. Четар Г. Трух (в ко-
жушку) проводить. (2. II. 15. Бц.)

гнав і... скінчив. В тій хвилі приказ:
„Вперед, приступ!“ Всі кричать „гура!“
і біжать вперед.

Вибігли ми з ліса. Дивлю ся, сотник
Сороковський ранений, старший четар Арти-
мович також. Обох їх забрали стрільці, пе-
ревязали і кудись повели. Провід обняв че-
тар Носковський. Москалі були на тій самій
горі на части, яка була поросла лісом. За
їх закопами підносив ся стрімкий верх. Зга-
даний офіцир біжить з вояками до штурму,
а стрільці як праве крило собі. Москалі
стали в нас бити картачами з правого боку,
а з лівого боку машиновими крісами. Ми
мусіли кілька разів вертати ся.

Стрільців що раз меншає. Одні ранені, другі убиті. Вкінці, головний приступ. Всі ще цілі біжать скоро вперед. Москалі подали ся взад. Вгикають. Салдат, який хоче втікати, вихиляється з закопу, лягає на землю, обнімає кріс руками і ногами та качається в долину. Однак не всі се роблять. Богато Москалів вискочило з закопів та наставило багнети проти нас, але стрільці в одну мить поторошили їм голови. Вони не

В Варналанці. Від лівого боку читача до правого: Посли Д-р Л. Цегельський, В. Сінґалевич, що приїхали на відвідини до стрільців. Відпоручник У. Б. У., Д-р В. Старосольський, четар М. Строньський, сотник Д-р М. Волошин, атаман Т. Рожанківський, дописувач Т. Мелень, (номер полонений Росіянами від стрілу в груди в червні 1915 в Медусі), сотник І. Коссак. (10. IV. 15. Бц.)

Стрілець мече ручний ґранат на російські становища. Викторів. (8. VI. 15. Мс.)

кололи баґнетами, але били кольбами. Кольби спадали неначе довбні з гори. Сильно, твердо, смертельно. X

Ся борба тревала майже чверть години. Ціла земля, червона від крові, покрила ся густо московськими трупами. Вкінці ми взяли московські закони.

В долині повно трупів, між ними є і наші. Один стрілець, а се Волошин, котрий старав ся для мене о нічліг, як я вернув зі стежі, лежить, розкидає руками і ногами, не знати, де ранений. Зблід цілий. Приходжу, дивлю ся, крові не видко. Він вказує на лівий бік черева і просить води. Товариші біжуть по воду. Розпинаю його блюзу і бачу, що дістав рану в черево. Крови здержати не можу, він вже гине. Приходять то-

варити з водою. Він напився і каже: „Коби лікар, я би ще може жив“. За хвилю спокійно вмирає.

Богато людей згинуло підчас приступу, а багато одержало рани. Один австрійський

Заступник сотника четар З. Носковський, старша десятниця Олена Степанівна, четар Іван Чмола, четар Йосиф Яримович, старша десятниця Софія Галечко. На горі Татарівці (8. III. 15. Ів.)

жовнір як вибіг з ліса, зістав влучений відломком шрапнеля в шию, так що голова полетіла на кілька кроків, а кадовб обернувся два рази і повалився на землю. Стрілець, якого ранено дець в голову, з лицем і грудьми червоними від крові бігає то сюди то туди, вдаряючи собою о дерева. Оповідую се, що бачив я побіч себе.

Елемер Фаркаш де Альшо-Фаркач, рiтмайстер вiд
гузарiв, що уладив українську кiнницю, з атаманом
Гриньком Коссаком в Славську. (16. III. 15. Iв)

Ми прогнали Москалів. Смеркало ся. Стрільці кладуть ся до московських законів, які перед хвилею здобули. Довкола повно трупів та ранених, а санітетів ще нема. Так між трупами і раненими мусіли ми ночувати.

Деякі стрільці — між ними і я — вийшли переглянути місце битви. Трупів і ранених лежали густо, годі було зробити крок, не наткнувши ся на трупа, які лежали в різних позиціях. Дехто з них ждав, видно, на перевязку, бо був розібраний відповідно до одержаної рани, щоби лікар чи санітет не потребував довго ждати. Ждали довго — опісля, здаєть ся, стратили надію,

Сотник Р. Дудинський на горі Маківці 4. IV. 15. припняв медаль хоробрости ст. десятникови Свидерському і власне припинає медаль жанд. Дуклі. (Бц.)

се видко з розпуки в їх мертвім лиці. Богато трунів так страшно покалічених, що годі їх розпізнати. У неодного знова був встромлений в грудях московський баґнет з крісом, видко, його противник не мав часу його витягнути і сам мертвий повалив ся побіч свого противника. В однім місці лежить Москаль і стрілець, Москаль з австрійським баґнетом, стрілець з московським у грудях. Оба, здаєть ся, довго бороли ся, аж вкінци завдали собі смертельні удари і упали та мертвими очима дивлять ся грізно на себе. Всюди страшний вид, всюди жниво смерти.

Оглядаючи се місце, чуємо: „Збірка!“ Числить нас четар Носковський. З цілої сотні остало нас 28 стрільців. Ся битва на горі Ключ відбула ся 28. жовтня 1914.

Відень, 8 червня 1915.

Ст. д. Дома—дський.

Головна става в Климци.

Ми були в землянках на горі Бескиді. Селяни докінчували тоті землянки. В землі копають подовгасті ями, на верх кладуть позрізувані сосни або бучину а на се сиплють глину, щоби шрапнель не шкодив, але як ґранат заїде в верх такої землянки, то

розірве все до споду. Землянки то так не-
наче довгі ями на бульбу. З того боку, що
на діл звернений, є віконця і двері. Одна
переділка є 5 до 6 м довга а 2 до 2½
метрів широка. Переділка від переділки роз-
ділена дошками, до кожної переділки ведуть
з надвору осібні двері. Де офіцери мешка-
ють, там є вигіднійше улажене. Стоять тап-
чани і є більше малих зелізних печий. Во-
яки і стрільці спали на землі і то так
тісно, що не мож було обернути ся. Чіхати
ся не можна, бо не мож рушити ся. Як
однн має насікомі, то розлізуть ся по всіх
і як тут не драпати ся? Земля вогка, тягне.
Кому вже годі витримати, будить ся за якої
пів години, сідає, виходить на сьвіжий воз-
дух. Але як на ногах лежать другі, то і
стати годі. Як близько село, то можна сіна
принести, але як є кілька тисячів вояків то
і сіна не дістане для всіх. Тоді ми ще ко-
циків не мали і обвивали собі ноги полотном
від наметів.

Стрільці в день розповідають собі, сьпі-
вають півголосом або грають в карти, інші
з власної охоти помагають робітникам буду-
вати землянки. Нераз є приказ, щоби се
робити за кару, але стрільці помагали охот-
но, щоби розігріти ся і щоби скорше криїв-
ки були готові. Хоть на дворі мороз, то
декотрі зняли сорочку і шукають ворогів.
Інші стрижуть ся, інші знов варять чай або

Вихід на гору Погар. (28. IV. 15. Бц.)

консервову каву, припікають солонину або варять риж, гріють ся, забирають одні другим на збитки поліна, щоби подрочити ся. Але огонь розкладати вільно лише тоді, як є мрака.

Сотня сотника Дудиньського стояла в криївках. Се було около 1-шої години по обіді. О пів до 2-гої приходить наказ: „Збірка!“ Сей приказ приніс дижурний, біжить попри криївки і кличе: „Збірка, алярм!“ Стрільці сейчас вибігають з криївок з крісом і цілим набором, бо они все є в поготівлю. За пять мінут всі готові.

Я пішов до сотника: „Де збірка?“ Сотник був в землянці, де мешкало кілька старших від стрільців: атаман Гринько Кос-

сак, сотник Дудиньський, сотник Букшований. На мій запит дістав я відповідь: „Збірка коло головної кватири.“ Се було на ліву від наших кватир. Зверха не мож було пізнати, котра то яма є головною кватирою, лише в середині мала вона тапчани з соломою. Зійшли ся там і інші сотні, щоби відобрати прикази.

Атаман Коссак приказав: „Сотня Дудиньського і одна чета Вітовського поставлять головну ставу (Hauptposten) в Климці!“ По розказі зложив я рапорт, що є 86 люда. Під Стриєм витратило ся много і хорих було досить. Сотник Дудиньський видав приказ: „В чвірки в право в бік! Заходити в право! Ходом — руш!“

Ми рушили від криївок. Наші окопи обведені були дротом. Ціла гора була обдротована. За дротом лежали перешкоди з дерев, що утрудняли приступ. В огорожі була в однім місці брама. Туди нас випустила варта і назад замкнула ворота.

Був мрачний, морозний день. Ми зійшли закрутами до села Климця. Село було вже спалене, корчма і церков стояли порожні але не спалені. Ми мали звільнити в службі компанію ляндштурму, але ми їх не застали. Видно дістали ся в полон.

Ми уставили ся за згарищами з 500 до 600 кроків від корчми і церкви. По правій стороні від себе мали ми густий ліс і ми

під ліс поставили бічну сторожу, щоби нас не зайшли Москалі. З зізнань попередних полонених виходило, що в лісі стоїть росій-

Зараз по битві на Маківці.
Ст. десятник А. Порайко. (1. V. 15. Бц.)

ський баталіон і має чотири машинові кріси. На ліво в сторону Карльсдорфу поставили ми також бічну сторожу.

Закопи в Викторіві. Четар Кучабський глядить на ворожі становища. (26. VI. 15. Мс.)

Московська головна става стояла на кінці того самого села Климця, від нас найбільше на кілометр, на закруті дороги, який закритий був лісом. Се знало ся від полонених.

Ми то стояли, то сиділи. Під голим небом, на морозі. Огонь розкласти не вільно, бо ворог як побачить, буде стріляти. Ми висмали стежі в сторону корчми і зараз перша стежа зловила в протязі чверть години 3 Москалів, котрі зайшли в середину корчми, щоби загріти ся. Сотник Дудинський з двома четарями, се є зі мною і Кравсом і зі старшим десятником Коваликом, теперішним хорунжим, переслуховали бранців і довідали ся від них, що Москалі задумують нічний напад на наше укріплене стано-

вище Бескид. З одним стрільцем післали ми полонених до бригади, де їх переслухують і після їх зізнань оцінюють, яка є небезпека.

Сотня стояла за звалищами в селі а її сторожі стояли оподалік. Кожда сторожа складала ся з 3—4 люда. Всі люди від сторожі мусять бути так сховані за дерева або лежати за якоюсь ослоною, щоби ворог їх не побачив. Від кожної сторожі приходить до сотні що пів або що чверть години післанець і зголошує, що нічого нового або що показав ся неприятель, кілька людей і як вони заховують ся. В той спосіб сотня, яка творить головну ставу, є в стані мати постійно вістки про ворога. Як сторожі на всі боки розумно розставлені, то всьо дасть ся доглянути. Колиж ворог зближаєть ся до якогось нападу, то задачею сторожі є не лише післати післанця про се до головної стави але також стріляти на ворога так довго, доки головна става не приготуєть ся до битви або не цофнеть ся. Важні вістки посилає става осібним післанцем до бригади.

Сотник рішив ся опісля змінити місце, на котрім ми мали стояти. Ворожа головна става могла нас замітити і дати знати на Лису гору або на гору Довбуш, до своїх батарей, де ми стоїмо. Батерії могли нас на мапі найти і острілювати.

Сотня цофнула ся длятого до ліска на початок села. Відти висилали ми стежі, які

приводили по 3, 4, 5 Москалів. Один стрілець просить ся в ліс. Відходить і за якусь хвилю веде двох Москалів. Питаю його: „Марушак, де ти їх подибав?“ „Де? В лісі, кричу: Сукинсин, кинеш ґвер чи ніт! Вони кинули, я їх приводжу.“ Один санітет скинув опояску і пішов за Москалями. Привів небавом одного. Опісля пішов еще раз і десь пропав. Видно, що його зловили. При тих звідах і ловлі Москалів відзначив ся Сторожук. Він як провідник стежі припровадив кількома наворотами 18 Росиян. Тота порожня корчма була найбільше зрадлива. Москалі заходили до неї, щоби там відпочити і дещо від зимна схоронити ся. Наші робили засідку. Вискочили з поза стирти гною з баґнетом на Москалів і тоті мусіли кидати кріс на бік.

Помонених слали ми до бригади. Всі вони зізнавали, що готується напад на наші становища. Там на горі стояли всі в строгім поготівлю, ми також розложили ся в розстрільну і вижидали неприятеля.

Стрільці що найбільше сиділи. Я позваляв їм по одному перелізати в ліс і проходжувати ся, щоби розігріли ся. Перекусити не було що, нас нагло заалярмовано. Як приказ прийде заздалегідь, то можна видати консерви, хліб, солонину, але тут прийшов приказ нагло і про припаси їди не мож було думати. Хто мав в припасі кусник хліба, той їв. Найліпше мати цукор і хліб. Сотник не мав цукру, ні хліба, ні руму.

Я мав нагляд над огневою лїнією і пильнував також чи бічна сторожа на право робить службу, бо Москалі могли би нас з ліса напасти.

Російські вояки, полонені на горі Збуни стрілецькою стежею, яку провадив хорунжий Андрій Ковалик. (23. I. 1915. Форашгута Бц.)

О 1-шій мав мене звільнити другий товариш, але що було зимно і я не міг би заснути, то я далше повнив службу. Мій товариш постелив собі смеречине і якось спав. Сотник мав свій коц, Ковалик і Кравс мали здасть ся спільний коц. Хто мав намет,

той обв'язав собі ноги. Стрільці поклали під себе смечине або лежали просто на снігу без підстилки. Роевики наглядали свої відділи і спонукували до постійної чуйности. Прецінь був заповіджений напад Москалів.

Приходить приказ: „Вислати три чети на стежі!“ (4. IV. 15. Бц.)

Але нічо не стало ся через цілу ніч. Се була ніч з 5-го на 6-го грудня 1914.

Надійшов мрачний ранок. До 8-мої тихо, відтак розпочала ся стрілянина армат. Москалі стріляли з Лисої гори на австрійські ста-

новища за нами. Шум воздуха понад нами вказував, що кулі летять понад наші голови. Коло 10-тої перестали Москалі стріляти. Але зимно доскулювало і сотник приказав збірку всіх крім бокових став. В лісі була стежка, котрою можна було двійками ходити. Сотник видавав прикази: „Ходом! Обернись! Ходом!“ Так стрільці ходили сюди і туди, щоби розігріти ся.

Коло 1-шої години зачали Москалі знова острілювати арматами становища на горі. Ми перервали вправи, які мали нас вивратувати від обмороження ніг і лягли знов в боеву лінію, кождий на своїм місци.

Зачав падати дощ зі снігом. Всі ми перемокли. Рівночасно зачало мерзнути. Одяг стає твердий неначе панцир.

Доперва о 4-тій прийшла сотня сотника Вітовського, щоби нас заступити. Наш сотник пояснив Вітовському ціле положене, передав обовязки і ми відійшли на Бескид. Ми прийшли на гору до становищ, але в криївках нема для нас місця. Дощ лляв дальше. Я просив сотника, щоби позволив відійти на нічліг до села Завадки. Сотник згодив ся під тою умовиною, що стрільці о 5-тій годині рано будуть назад на Бескиді.

Всі довідали ся, що недалеко кухня. Риж і мясо не були ще добре зварені. Мимо того набрали, що їм належало ся і пішли до Завадки 4—5 кільометрів ходу в доли-

ну. Кожний був вдоволений, що зможе в хаті розігріти ся. Я дістав ся до жидівської хати і переснав ся на соломі. Перед пятою рано ми були знов на Бескиді.

Вперед! На дорозі з Тухлі до Сколього. Через кладку зачинає йти II. курінь. (10. III. 15. Бц.)

Люди стають байдужі. Гарматні стріли і стріли з крісів не роблять вражіня. Кажуть йти, то треба йти. Іде ся, доки лише стане ніг і грудий. Кажуть стояти, то добре.

Товариш Сторожук був для мене інтересним типом. Спокійний, майже зимний, запертий в собі. Виконує приказ без застереження, відважний. Рідко коли з ким говорить. Збудити його до служби, то він цілком не

є здивований. Так само неначе би він йшов а хтось йому сказав: Йди даліше тою дорогою.

На другий день по обіді о 2-гій годині одержав сотник приказ з бригади спалити в Климци церков і корчму, бо Москалі вилизи на вежу і розглядали ся. В церкві тримали коні, в корчмі мали вигідний захист від зимна і вітру. Сотник вибрав до того 16 стрільців. Стрільці підійшли так, що ворог їх не видів ні від піхоти ні від пушок.

Коли лише над корчмою і церквою показав ся дим, зачали московські пушки слати ґранати в се місце, щоби наших убити. Стрільці розсипали ся далеко один від другого. Кулі падали, вдирали ся в землю а глина летіла стовпами в гору. Ніхто не потерпів. Всіх 16 вернуло. Як корчма і церков горіли, то чути було гук набоїв, що вибухали в огни. Виглядало се як стрілянина. Видно, що Москалі полишали там були много набоїв, бо пуканина тревала хоть з пів години.

Після оповідання четара Карат—го
9. III. 1915 списав І. Б—кий.

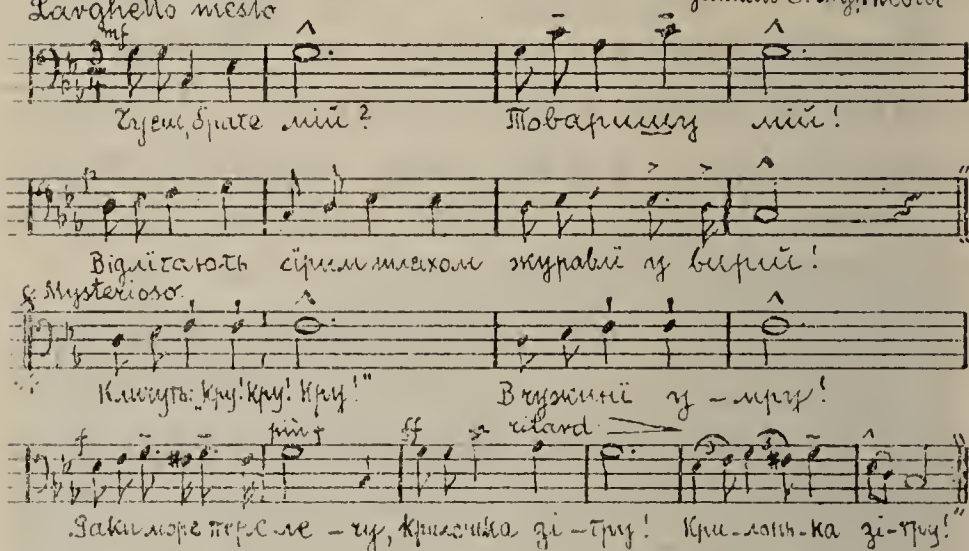

Журавлі

Лісні Українських Сілових Врїмїв з р 1914-15

Larghetto mesto

зачинає Я. Туркевич

Гуєш, брате мій? Товаришу мій!

Видітають сірим шнурком журавлі у вирій!

Кличуть: "Кру-кру-кру!" Вчужині у-мру!

Заки море перелечу, Крилонька зі-тру! Кри-лонь-ка зі-тру!"

Журавлі.

(Слова Богдана, музика Льва Ленкого.)

Видиш, брате мій, товаришу мій,
Відлітають сірим шнурком
Журавлі в вирій.

Кличуть кру-кру-кру, в чужині умру.
Заки море перелечу —
Крилонька зітру.

Мерехтить в очах безконечний шлях, —
Гине, гине в синіх хмарах
Слід по журавлях.

„У нас не слобідно.“

На дворі була слота. Мрака сікла дощем. Потяг має стояти дві години. Я заглянув до ждальні третої класи. Ударив сопух, духота. Я хотів забрати ся, але зацікавили мене селяни, що сиділи в кутку.

Я увійшов до ждальні. Слухаю і дивлюся. Пейсатий жид і каправа жидівка пересунули ся попри мене. Якись дві Малярки говорили з собою. В кутку сиділи селяни і їли кукурузяний хліб, говорили щось.

Слухаю і нічого не можу вловити. Анї слова. Що се? Приступаю ближше. Вони говорять по угорськи. Мадяри... думаю.

Небавом увійшов ще один стрілець і ми почали розмову. Селяни не дивлять ся вже на хліб але на нас. Видно, що слухають. Приступаю до них і питаю: „Що ви за одні, добрі люди?“

На се вони відповідають мені: „Ми Руснаки“.

„Відки?“

„От недалеко з під міста.“

Зачали ми розмову. Говорять дивним наголосом. Закидають по угорськи. Місто вояк кажуть „катуна“. Говоримо про школи.

„У нас не слобідно по руськи учити!“

„Не слобідно!“

Дивне слово, дивний край. У нас кажуть „свобідно“, „свобода“.

І багато вони тоді говорили, що для них не „слобідно“.

Я все бажав собі заглянути на угорську Україну, щоби пізнати жите. Тепер я в перше глянув око в око угорському Українцеві.

Дві години минуло скоро. Я сидів у потязі і думав: „Такий здоровий нарід а такий прибитий!“

Опісля ми мали часто нагоду говорити з селянами.

В Варпаланці зробили ми спостережене, що і Мадяр і кольоніст Німець уміє по нашому. Мусїла там тота мова від давна много значити, коли чужі люди також нею розмовляють.

Мова селян має много мадярських слів. Навіть в таких случаях, коли мають своє слово, уживають мадярського. Імена власні змадяризовані, Стефан то Іштван а Маринька — Марішка.

Підчас побуту у Відни, 24. мая 1915.

Дмитро Рудик.

Президент Загальної Української Ради д-р К. Левицький (на право) і містопрезидент Загальної Української Ради М. Василько (на ліво) в головній військовій квартирі по послуханню у начального команданта австро-угорської армії, полевого маршалка архикнязя Фридриха і наслідника престолу Карла Франца Йосифа, в справах українського Стрілецтва, дня 15. цвітня 1915. (15. IV. 15. Я.)

Зі звідів в Галичину.

Я мусів передістати ся з Жабя до Соколівки верхами, щоби не зійтись з московськими стежами. Разом з провідником, молодим ґаздою, вибрав ся я о 2-гій годині в ночі. Як ми вийшли з Жабе-Слупейка, не було вітру, лише мрака, при котрій сьвітив місяць. Йшло ся як через безодню, не знати, що на право а що на ліво. Сніг лежав майже на метер високо і провідник лише догадував ся, де є добрий напрям, бо ми йшли впоперек лісів, без ніякої стежки.

Як ми сходили з верху Каменисте в сторону Брустур, збудив ся вітер і розпочала ся страшна метелиця. Сніг падав безперестанно а вітер метав ним на всі боки і бив нам в очі. Верхів не видно. Здавало ся, що сніжна буря знищила їх, забрала їх з собою, лише ноги говорили, що спинаємо ся в гору а відтак ступаємо в долину. — Місцями мали ми сніг по пояс. Ми навіть на хвилю зблудили, але полапали ся в час. День зробив ся, як ми на Снідавку сходили. Хліб і мясо замерзли мені в торбі але ми оба упріли. В Річці відпочали ми у одного ґазди. Дали нам тут молока а я їм горівки,

якої від початку війни не виділи. Відтак йшли ми потоком і зайшли о 4-тій по полудни в Соколівку.

В місточку П. мав я нагоду говорити з московським полковником К. Високий, плечистий, волосе сиве, коротко стрижене, борідка в кнець. З розмови довідав ся я від

Стрільці помагають селянам управляти рілю кіньми зі свого табєру. (Славсько 2. V. 1915. Мс)

него, що є професором київського університету. Говорив по московськи, повагом, неначе би надумував ся над кожним словом. Ми говорили про Галичину. Я дав йому переглянути українські народні видання, брошури, календарі, історію України, сьпіваник. Найбільше заняв його „Збірник празничних образів“, на котрім був дозвіл печатаня від на-

ших владик Шептицького, Чеховича, Хомишина і Ортинського. Як пізнійше я довідався від одного з його дружини то полковник був Толстойцем. Я показував йому всі тоті українські книжки, щоби його переконати, яка у нас свобода, та що Росія на таке не дозволила би. Він притакував спокійно: „Да, да!“ Я відчував, що його се інтересувало, але видно, що мовчав службово.

Питався про професора Грушівського. Я відповів осторожно, що Грушівський був у Відни, опісля поїхав до Києва і ми довідалися, що його там московські влади арештували. Полковник відповів, що се неправда, бо він би об тім знав. Опісля як взяв сю книгу з образами, зачав перевертати і майже трясся над нею. Я говорив про діяльність митрополита, але полковник мовчав. Зговорилися ми про війну. Він сказав: „От і захотіло ся дурням в Австрії війни, от її і мають.“ Я старався звернути йому увагу, що не Австрія але Росія взяла в оборону убійців в Сербії.“ „Вашої Австрії вже нема, а Галичину ми вже забрали.“

Ми може чотири години говорили про Галичину і Українців. Полковник попрощався дуже чемно і пішов до своїх обов'язків.

На дворі скрипів мороз.

В містечку Б. на стациї варив я собі чай в ждальни ІІІ. кляси. Щось чотирох салдатів, що чекали на поїзд, помагали мені

його варити і пити. Панок К—ніцкі зачав дуже вихваляти царат за відозву Николая Николаєвича і його обіцянки. Говорив довго про вдячність, бо тисячі таких як він проливають кров за сьвяту Росию. Розмові прислухував ся русявий салдат з малим ву-сом, в кашкеті московських ополченців, сє-редного росту, в плащи. Мав папучі на чо-ботах і кріс через плече. Повнив на двірци службу. Він відозвав ся нагло чистою укра-їнською мовою: „Ви хвалите своїх і гово-рите, що їх є много і хвалите Росию. Чи ви думаєте, що Росия дотримає того, що вона обіцяє? Ви дуже помиляєте ся. Росия ні-коли не додержувала слова. Нас є більше як вас, що проливаємо кров в московській армії а нам в послїдних часах заборонили всі торжества в честь Шевченка і позами-кали наші товариства. Так робить російська держава!“

Не говорив, але сїк своїми словами. Глу-бокі очі сьвітили ся з гніву. Він вийшов перед дворець. В ждальни запанував між нами неспокій. Ми дивили ся по кутах. Розмова зійшла по малій перерві знов на чай.

Стрілець з сотні К. Гутковського.

Записав Бб.

На Плішці.

Німці копали свої заводи на горі Плішці, коли ми також там прийшли: сотня Й. Будзиновського, Р. Дудинського, О. Семенюка і З. Носковського, цілий курінь, чотири сотні.

Ніч ішла, а закін на ніч є конче потрібний. Я, четар Каратницький і ще котрийсь там, визначили місце на стрілецькі заводи зараз на правім кінці німецьких заводів. Хлопці розтягнули ся і зачали в самих сорочках копати заводи. Руками викидали каміне і сейчас мурували мур перед своєю ямою від сторони ворога. Каміне обкладали муравою, бо як би зістав сам камінь, то кулька вдарить о камінь а камінь о чоловіка і вже рана є і то дуже неприємна.

Німецькі офіцери довідали ся, що на горі є вже Ukrainische Legion і прийшли подивити ся, як ми виглядаємо. А ми копали заводи і спішили ся. Видів я, як один офіцер усміхав ся і з лица пізнав я, що йому сей образ заподобливої роботи дуже подобав ся. Сказав: „Herr Gott! die sind flink“ і пішов. Інший сказав до свого товариша: „Nette Burschen das“. Вояки вештали ся також і гляділи, як ми провадимо свою ро-

боту. За пів години закіп був готовий майже у кожного, вже кріс на валку звернений на Москаля, а стрілець лежить в закопі і курить папіроску.

Сотенна служба в нашій сотні припала на мене. Переходжу сотню і не наводжу ані одного закопу, щоби був зле зроблений. Яма, в котрій стрілець лежить, глибока до пів метра, куля, що йшла би по землі, його не засягнула би. Перед ямою є вал з каміня і мурави, що доходить до метра. На валі є заглибка на кріс і через сю заглибку має заглядати стрілець за противником. Перед валом кладеть ся нераз галузе, тоді закіп виглядає неначе корч.

Сотник В. Дідушок оглядає ворожі становища. За ним четар Навроцький. (Болехів 2. VI. 15. Мс.)

Гріб стрільця Гасюка в'їкторіві. Похований в тій ямі, яку вирвав ґранат, що его убив. (9. VI. 15. Мс.)

Я дійшов до кінця моєї сотні, там вже зачинав ся закін Нїмців. Нїмець підофіцїр каже до мене: „Зробіть мені місце, панове, на мій машиновий кріс. Мій кріс дуже добре стріляє, я його не хочу стратити, а знаю, що ви його обороните, як би Москалі підступили до нас на баґнети“. Ми порозуміли ся про місце і його кріс уставило ся між нами.

На другий день рано Нїмці зійшли в діла на горі лишили лише сторожі. Се на те, щоби схоронити ся в день перед шрапнелями, а наколи би була якась небезпека ворожого приступу, можна було зараз вернути до закопу.

Так ми робили що дня. Свитало — ми в долину, лежали на траві, смеркало — ми в гору, до закопів, в сиру землю.

Зійшли Німці в долину, зійшли і ми. Той тому папіроса, той тому хліба. Стрільці мали много консервів, Німці папіросів. Міняли ся. Говорили ми по німецьки. Сьмішно! Що за слова, а які родівники! Але то війна, отже калічить ся і граматику. Стрільці оглядають німецькі кріси і патрони, Німці оглядають кріси стрілецькі.

На слідуючий день велика радість між Німцями. Австрійсько-німецькі війська під проводом Макензена переломили 2. мая російську лінію над Дунайцем. Ми нічого не знали, лише почули відразу хор, потім дзвенькіт склянок: „Hoch! Hoch! Hoch!“ Видимо, як двох німецьких вояків точить півбочівок пива з долини в гору до нас. Закликали кількох стрільців до помочи. Півбочівок виточив ся висше. Вибили чіп. Стрільці і Німці пили за побіду. Як брат з братом. Німці здобули були Плішку а ми показали, що потрафим, на Маківці. Обі сторони дивили ся на себе щиро і приязно.

Один від машинового кріса, вояк з повним лицем, впав мені в око через свою зелізну віру, що Москалі мусять забрати ся з Карпат. Він стояв коло машинового кріса і оповідав мені, як Німці здобули Плішку. Москалі вдерли ся на Плішку і викопали собі заводи. Німці підлізли до них на 50 кроків а Москалі боронили ся машиновим крісом. Але се їм не допомгло. Німці напали

на російський закіп і Москалі втікали в діл разом зі своїм машиновим крісом. Німці уставили свій машиновий кріс і молотили російську масу в долині. Була яруга і Москалі попадали в сю яругу.

Я сам ще чув зойк ранених Москалів в тій ярузі. Німецькі вояки виносили ранених Москалів з долини в гору, щоби їх перевязати і виратувати від смерти. Я чув: Ой, ой, ой, ой, ой, і зійшов в діл, там були ранені а було також премного трупів.

Той сам Німець, що так вірив в побіду в Карпатах, станув собі на валок закопу, звернув ся в сторону, де находили ся московські становища і кликнув на пів поважно а на пів весело: „Du, russischer Bär! Hier stehen Ukrainer und das Kronprinzregiment Nr. 1. Ich rate dir, geh fort! Trara, trara, trara, trara!“

Я був лише три дні на Плішці, бо захорував і мусів піти лічити ся.

Оповідане десятника Дом—го.

Записав Оен.

Ми побідимо!

У Волівці умістив мене товариш в вагоні, щоби я заїхав до шпиталю в Мункачи. Ми застали там двох полонених козаків.

Один з них високий, стрункий, лице стягле, орлиний ніс, другий низького росту робив вражінє сердитої людини.

Мій товариш почав з тим високим розмову.

„Ви певно Українець?“ спитав він стрункого козака. „Пізнаю се по вашій мові.“

„Ні!“ відповідає козак „я Москаль.“

„А з якоїж ви губернії?“ питає знов товариш.

„З кубанської.“

„То ви Українець. Кубань се губернія українська.“

А як жеж ви говорите дома?“

„Та так як отсе з вами.“

„То ви хіба не хочете признати ся, що ви Українець. Ми також оба Українці і не боїмо ся признавати до сего. Ми українські січові стрільці. Чули ви про них?“

„Чув. Розповідали наші, що всюди заходите а не можна вас піймати.“

„Ми хочемо зробити цілу Україну своєю — говорив товариш — ми хочемо визволити Україну з під московської нагайки,

Стрільці обнимають пові стаповища. На передї стоїть хорунжий В. Свидерський. (Маківка 4. IV. 15. Бл.)

хочемо, щоби ви були своїми панами а не московськими наймитами.“

Лице козака розясніло. Він встав, оглянув ся довкола себе, неначе би бояв ся, що хтось підглядає. Відтак подивив ся на нас поважно і промовив легко дрожащим голосом: „Хай вам Бог допоможе!“ Кріпко потряс руку товариша, вернув на своє місце і сїв мовчки.

Се мене здивувало і урадувало. Боже, таж душа їх ще не завмерла, хоть так довго в неволі. Такий застрашений, споневіряний козак а він таки зберіг в серци іскру любови до своєї України. Нас ніхто не убе! Ми побідимо!

Володимир Га—щак.

Гора Маківка коло села Головецька.

Битви на Маківці.

Сміливі і повні розмаху були приступи Стрільців коло Синевідська з початком падолиста 1914 і коло Труханова на горі Ключ. Завзята була оборона в розстрільній під верхом Татарівкою коло села Рожанки, де наші Стрільці з кінцем лютого 1915 держали ся цілих вісім днів. У всіх тих і численних иньших битвах Стрідьці держали ся знаменито, як витревалі, завзяті й хоробрі жовніри.

Найбільше криваві з всіх битв, в яких брали участь Січові Стрільці, були битви на горі Маківці, коло села Головецька. Два верхи лісної гори були в руках нашого

При дорозі межі Славськом і Рожанкою.
Розстрільна. (18. III. 15. Бц.)

війська, третій в руках Москалів. Битва за-
чала ся в ночі 29. квітня 1915. Москалі
вдерли ся коло другої години під північно-
західний верх, який був слабше обсаджений
австрійським військом тому, що з сього боку
склін гори дуже стрімкий і напад звідси не
був сподіваний. Австрійські полеві сторожі,
які находили ся на склоні гори, дістали ся
в руки Москалів. Гора була боронена слабим
відділом ополченців, яких було разом коло
100 під проводом стрілецького четаря Ярем-
кевича і хорунжого Тучапського, а Москалі
наступали в силі цілого баталіону. В най-
більшій небезпеці коли Москалі вже заняли
наші долішні становища і підходили під сам
верх, здержали їх напір заалармовані і покли-
кані на поміч два відділи Стрільців (разом
120 людей) під проводом хорунжого Свидер-
ського і хорунжого Сушка. Сильний огонь з крі-
сів держав Москалів довший час, аж при-
йшли на підмогу нашим нові відділи Стріль-
ців (в числі 130 людей) під проводом че-
таря Яримовича, сотника Будзиновського і
четаря Мельника. Тоді Стрільці вдарили на
Москалів приступом і зачала ся битва на
багнети. Московські ряди, хоч багато числен-
ніші, подали ся скоро назад і почали з це-
реполохом втікати в долину. Наші прогнали
їх аж до стіп гори, до річки Головчанки.
Цілий московський баталіон був знищений,
понад 200 Москалів уцало трупом, 63 здо-

рових дістало ся до неволі, багато ранених наші забрали. Підчас битви німецька артилерія острілювала долину у стіп гори, щоб не допустити московських резерв на поміч. Битва скінчила ся коло 5 години рано.

Стрільці зістали ся на становищах і слідуєчий день минув спокійно. 30. квітня вечір була мала перепалка (огонь з крісів), але Москалі не наступали. Доперва 1. мая коло полудня зачали приступ два повні московські полки, сим разом на другий верх Маківки. На верху стояли дві компанії ополченців.

Москалі, розбили їх, вдерли ся великими гурмами на верх та почали збігати на другий бік гори, кидаючи ручні бомби і гранати. З боку відпирали напір Москалів відділ Стрільців під проводом четаря Мельника і сотня Будзиновського. З долини, проти збігаючи Москалів, підходили знову відділи Стрільців під проводом Каратницького, Яримовича, Гоїва, Артимовича і Свидерського. Пізнійше прийшли на поміч дві компанії Мадярів. Наші здержували Москалів сильним огнем з крісів, а рівночасно німецька артилерія острілювала другий склін гори і цілним огнем нищила московські відділи, що підходили на поміч тим, що вже вдерли ся на верх. Коли стрілецькі відділи, що підходили з долини, злучили боеву лінію з відділами Мельника і Будзиновського, які стояли з боку, пішли всі сильним приступом напе-

ред і прийшло до битви на багнети. Хоч як великі були маси Москалів, та не вдержали ся проти сьмілої атаки наших Стрільців. Значні були наші страти, але Москалі ^{мусіли} уступити, осталяючи за собою поле ^{битви}

Робота лікаря в часі битви.

Д-р Рихло підчас бою на Маківці, 1. V. 15. (Мс.)

засіяне московськими трупами. З двох ворожих полків, які пішли були до сього приступу, вернув назад, — як оповідали пізнійше полонені Москалі, ледви один баталіон.

В обох битвах побіда була на стороні нашої армії завдяки українським Січовим Стрільцям, які в найгіршій хвилі здержали перемагаючу силу ворога і присилювали його до відвороту. Наше Стрілецтво вкрило ся новою славою, стрінуло ся з признанням

і подивом з усіх сторін. Але ся слава куплена тяжкими жертвами, бо в обох битвах лягло трупом 42 Стрільців, а поперх 70 було ранених. Лягли головами молоді борці, жертвували своє життя за честь і славу народу, за його свободу. Український нарід у вдячній пам'яті заховав по всі часи спомин тих жертв і тих лицарських подвигів своїх дорогих синів, що пішли в бій з віковичним ворогом — визволяти заковану волю.

Теофіл Мелень.

(Щіла Вістника Союзу визволення України.)

Кладбище стрільців і вояків на горі Маківці. (Рд.)

Anerkennung für die ukrainische Legion.

K. u. k. I. T. D.

Nr. 122/2.

An 130. Brig. ukr. Baon. 1 und 2
in Standort.

Standort, am 2. Mai 1915.

Seit mehreren Tagen ist der Feind bemüht, in unsere Stellung eine Bresche zu schlagen. Galten ehemals seine Angriffe der Tatariwka, so gab er diesmal die Parole aus:

„Makiwka!“

Koste es, was es wolle, sie müsse ihm gehören.

Mit ungeheurer Übermacht, mit einer unerhörten Zähigkeit, mit Todesverachtung und unermüdlicher Beharrlichkeit erneuerte er in den letzten Tagen seine Angriffe.

Ganz auf sich selbst angewiesen, ohne Hilfe von äußeren Reserven, war die tapfere,

Дивізіонер Г. Фляйшман говорить промову до стрільців по їх побіді на горі Маківці. (2. V. 15. Ів.)

aber an Zahl so geringe Besatzung bemüht, bei Überwindung schier übermenschlicher Anstrengungen ihrem Eide gerecht zu werden, den Ruhm der Armee zu wahren und zu mehren, den Feind zu werfen.

Allein zu groß waren die Schwierigkeiten, zu mächtig der Feind, zu groß die physische Erschöpfung durch wochenlang vorausgegangene Strapazen.

Sie wankte, bei zwei Gefechtstagen gelang es dem Feinde, Teile der Stellung der eigenen heldenhaft kämpfenden Truppe zu gewinnen.

Im kritischen Momente da waren die

Ukrainer

zur Stelle. Koste es, was es wolle, der Erbfeind mußte geworfen werden. Mit Elan, beseelt von echtem Patriotismus, mit Unwiderstehlichkeit, wie ein brausender Sturm einherzieht, warfen sich die jungen, wackeren Söhne dieses Landes, ihre heimatliche Scholle verteidigend, auf den Feind, und zwangen ihn, das, was er schon in seinem Besitze wähnte, wieder aufzugeben.

Überwunden war die Gefahr, zweimal das Gefecht zu unseren Gunsten

durch die ukrainischen Schützen entschieden.

Stolz können sie auf diese Leistungen zurückblicken, ewig wird der Ruhm an diese bravourösen Taten in der Geschichte fortbestehen, ein goldenes Lorbeerreis auch für ihre nationale Geschichte.

Hart war der Kampf und Opfer hat er gefordert.

Den Überlebenden zollen wir unseren vollen Dank und unsere Bewunderung, den gefallenen Helden, die ihr Bestes hergegeben, die getreu ihrem Schwure den letzten Blutstropfen geopfert, die nicht mehr sich des Sieges freuen können, ihnen weihen wir ein ehrendes Angedenken!

Ukrainer !

Voll Stolz könnt ihr auf euere jüngsten Heldentaten zurückblicken, stolz muß ein jeder sein, euerem Korps anzugehören, als Elitetruppe sollt ihr euch fühlen, und sicher bin ich, daß in jeder gefährvollen Lage ich auf euch zählen kann.

Auf daß es so sei, ein dreimalig Hurrah!

Fleischmann, Gen. m. p.
(Divisionskommandant.)

DI.

Gelesen! Zu diesen hervorragenden Taten beglückwünsche ich die mir unterstehenden ukrainischen Bataillone 1 und 2 herzlichst und bin glücklich, derart heldenmütige Truppen im Verbande der Brigade zu wissen.

Ich danke einem jeden für eure herzhaften Entschlüsse, unser teures Vaterland bis zum Äußersten zu verteidigen. Dieser Befehl ist im Ukrainischen Freiwilligen-Korps allgemein zu verlautbaren.

Wytoschynskyj, Oberst m. p.
(Brigadekommandant.)

Признанє для Українських Січових Стрільців.

(Оборона Маківки.)

Перевід.

Ц. і к. 55 I. T. D.

Ч. 122/2.

До 130. бриг, укр, бат. 1 і 2
в станиці.

Станиця, 2. мая 1915.

Від ряду днів намагаєть ся ворог вибити пролім у наших становищах. Як перед тим його напади звернені були на Татарівку, так так тепер видав він клич:

„Маківка!“

Нехай коштує, що хоче, він мусить її здобути.

Зі страшною перевагою, з нечуваною настійчивістю, з погордою смерти й невтомною витривалістю поновляв він в останніх днях свої напади.

Здана зовсім на себе саму, без помочи зовнішних резерв, старала ся хоробра, але така мала числом залога, проявляючи просто

надлюдські зусилля, відповісти своїй присязі, зберегти і збільшити славу армії, відперти ворога.

Але занадто великі були труднощі, занадто могучий ворог, занадто велике фізичне вичерпанє наслідком попередних, тижні триваючих трудів.

Вона захитала ся, в дводенних боях вдало ся ворогови здобути части становища нашого по геройськи воюючого відділу.

Аж тут в найгрізнійшій хвилі появили ся

Українці.

Нехай коштує, що хоче, відвічний ворог мусить бути відпертий. З запалом, одушевлені правдивим патріотизмом, з розмахом як шумна буря, якій ніщо оперти ся не в силі, кинули ся молоді, хоробрі сини сеї країни, в обороні рідної землі на ворога і приневолити його відступити від того, що він уважав уже за здобуте.

Небезпеку поконало ся,

Українські Стрільці два рази рішили бій у нашу користь.

Гордо можуть стрільці споглядати на свої подвиги, вічна зістане в історії слава тих хоробрих діл, — золотий лавровий листок також в історії їх народу.

Важка була боротьба й вимагала жертв.

Тим, що остали, висловлюємо нашу повну подяку і наш подив; героям, що лягли голо-

вами, віддаючи, вірні своїй присязі, останню краплю крови, тим, що вже не можуть радіти перемогою, присвячуємо в честь їх пам'яті згадку.

Українці!

Повні гордості можете споглядати на ваші найновіші героїські подвиги, кождий мусить гордити ся приналежністю до нашого корпусу, маєте право вважати себе вибраним відділом, і я певний, що в кождім небезпечнім положенні можна на вас числити.

Щоби се желанє сповнило ся —
тричі урра!

Фляйшман, генерал в. р.

Ді.

Читав. З приводу сих визначних подвигів вітаю найсердечнійше підчинені мені українські баталіони 1. і 2. і чую себе щасливим, що такі героїські відділи належать до бригади.

Дякую кождому з вас за ваші рішучу постанову до останнього обороняти нашу дорогу вітчизну. Сей приказ має бути прилюдно оголошений в корпусі Українських Стрільців.

Вітошинський, полковник в. р.

Привіт

Загальної Української Ради

Українським Січовим Стрільцям.

Українські Січові Стрільці!

Загальна Українська Рада як репрезентація цілого українського народу — без огляду на партійні ріжниці, на межі краю і на кордони держав — уважає своїм обов'язком промовити від українського народу до Вас, найкращих його синів, справдішних борців за його долю і волю.

Від самого початку війни глядить наша суспільність на українське Січове Стрілецтво з найбільшим подивом, щирою вдячністю, з правдивою гордістю.

Ви молоді високоідейні Сини наші і Браття, що з вибухом війни стали на перший поклик в рядах Українських Січових Стрільців, що від самого початку перенесли стільки трудів і тяжких хвиль та пережили стільки прикрих недостач і розпучливих розчаровань, а проте все не впали на дусі, не стратили запалу до святої справи і не знизили прапору, — Ви заслужили собі на правдивий

Держави
в Європі
перед війною
1914.

33 мільони
Українців
замешкує
краї,
назначені
чертками.

подив і щир у вдячність сучасних і грядучих поколінь!

Незломними і непохитними рядами Ви йшли туди, куди кликав Вас голос глибоко відчутого і добре зрозумілого обов'язку супроти України!

В обороні прадідної землі, прав і вольностей, освячених кровю і смертю народних мучеників та зрошених потом народних робітників, — Ваші Товариші віддали своє життя, Ви проливаєте свою кров! . . .

Се доказ, як цінити вміє український нарід добро свободи і культури — придбання довголітньої праці! В обороні тих високих суспільних дібр уміють Українці жертвувати своє найвище індивідуальне добро!

Отсе неоцінена вкладка в нашу власну душевну скарбону і цілюще жерело, що обновляє нарід, родить в нім довіре до себе, будить самопошану та підносить на ті високости, звідки ясно бачить ся ціль і до ціли прямуєть ся твердо простими шляхами! . .

З запалом і саможертвою Ви пішли проти ворога, що неволить мільйони українського народу, що хоче сей нарід стерти з лиця землі. Ви пішли, щоб у кривавій боротьбі добути волю мільйонам, щоби з поля пожарів і смерти принести Україні волю!

У Вас віджили давно минулі дні слави українського народу, через Вас повернули

часи визвольних воєн України, у Вас воскрес дух Хмельницьких, Мазепів!

На сторожі долі українського народу Шевченко поставив огненне, пророче слово — з Шевченкового слова виросли Ви, борці за долю і волю України, — і на сторожі поставили своє тверде залізне діло!

З того діла, з крові і кости українського Січового Стрілецтва виростає нова Україна! Україну свободолюбну, що змагає до ідеалів демократії, правди і справедливості, Ви вивели на світову арену, поставили перед аеропаг' народів культурного світа — як молоду відроджену, кріпку силу, що заставляє ворогів до розрахунку, жадає назад загарбаного і зрабованого та хоче жити новим, вільним, широким життям! . .

Ви дали доказ, що український нарід не зрік ся своїх прав до самостійного життя та має волю і силу вибороти собі ті права кровю і залізом! Ви доказали, що столітя триваюча неволя не знизилася українського народу до ряду покірних рабів, бо український нарід видав з себе Вас, борців за волю.

Ви доказали, що Українці не хочуть і ніколи не можуть бути союзниками темряви, реакції і деспотизму що до останньої краплі крові будуть боронити дорогоцінних скарбів вселюдського поступу, свободи і рівноправності народів перед загарбуючою рукою російського царату!

Своїми кривавими слідами Ви визначили шлях в будуччину українському народови, шлях до волі і незалежності.

Ваша завзята геройська боротьба на полях огня і смерти вінчає місце між народами Європи. Через се душа українського народа з Вами, через се Ви найблизші і найдорожші його серцю. Кожде Ваше діло входить в історію України, бо Ви зрозуміли велику одвічальність за се, чого підняли ся, і доказали, що до сих високих завдань доросли.

Ваші останні геройські бої, світлі перемоги сяють для живих блиском невмиручої слави, а тим, що полягли, придбали святу вічну пам'ять од рода в рід; український народ сповняють гордостю і родять в його душі нові ясні надії! . .

Тому Загальна Українська Рада дякуючи Вам, дорогі Браття, за Ваш привіт, щиро поздоровляє Вас з Вашими блискучими успіхами, шле Вам сердечний вислів признання і вдяки та з-над синього Дунаю в наші рідні Карпати кличе за Вами вслід: Ще не вмерла Україна! . .

Відень, 12. мая 1915 р.

Д-р К. Левицький,
голова.

В. Темницький,
секретар.

Привіт

Українським Січовим Стрільцям

від Української Боевої Управи.

Преславне Січове Товариство!

І знов залунала Ваша слава по широкім світі! . . . До вінця Ваших воєнних лаврів влітає історія новий листок.

Нерукотворний пам'ятник воєнної хвали будете собі молодими, але твердими руками.

Знав світ, що тверда Ваша воля і залізна постанова — задати ворогови України смертельний удар, — тепер бачить світ, що й руки Ваші тверді, що зброя Ваше непобідима, що незломна Ваша енергія, незгасимий Вашого запалу огонь! . . .

Відчув се ворог не раз уже, але найліпше спізнав в пам'ятних кінцевих днях квітня на горі Маківці.

Побіда на Маківці перетриває не літа і десятки літ, а століття! Блестітиме в історії сонцем воєнної слави для синів України і буде на грядучі часи доказом, що Україна має в своїх синах героїських оборонців, і осторогою для ворогів, що Україна вміє і може оборонити ся проти всяких замахів!..

Члени Української Боевої Управи дня 31. січня 1915. І. Боберський, д-р Т. Кормош, посол В. Сінгалеви́ч містоголова, пос. д-р К. Трильовський голова, В. Темницький містоголова, д-р М. Волошин, Д. Катамай, голова місцевої Команди у Відни, сотник Д. Віговський. (Сьвітлина з дня 31. І. 15. О.)

Покотили ся стрілецькі голови на Мавківці, згасло не одно молоде надійне жите, кров добра, не чорна зросила вершки гір, не один, що молодий, здоровий і сильний вдирав ся на лісисті верхи, зійшов в доли нещасним калікою та з костий і крови, з ран і терпіння стрілецького виростає нова Україна — Україна діла й боротьби! Своїми военними подвигами Ви воскресили славу минувшину українського ору́жа, Ви стали осно-вниками нової доби історії України, в якій Україна повертає на давний шлях ору́жної боротьби за свою самостійність.

Ідеї державної самостійности України Ви дали тіло і кости, Ви вляли в неї живу горячу кров. Тому діла Ваші як дороговкази вказують шлях українському народови, Ваші побіди наповняють його душу вірою, що власними силами добуде собі волю, надією, що „Україна встане, сьвіт правди засьвітить і помолять ся на волі невольницькі діти . . .“

В сій кріпкій вірі, в сій ясній надії шле
Вам, Преславне Січове Товариство, У. Б. У.
сердечний привіт з великою Вашою побідою,
висказує признане за те, що так знаменито
повните тяжку народну службу . . .

Нехай доля сприяє на дальше Вашому
непобідимому оружю! А про поляглих героїв
нехай живе вічно в цілім народі вдячна
щира пам'ять.

Відень, 17. Мая 1915.

За Українську Боеву Управу :

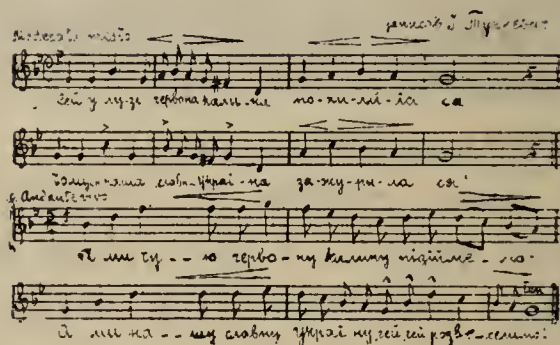
Д-р К. Трильовський,
голова.

В. Темницький,
заступник голови.

Наступ зі Скольного до Болехова, 12 V. 15. рано. (Ів.)

Червона калина.

З М І С Т.

	Стор.
Вступ	3
Д-р К. Левицький: Українські січові стрільці для рідного народу	4
Д-р Л. Цегельський: Новітня Січ . . .	7
Д-р С. Баран: В перші роковини сі- чово-сокільського здвигу	13
Бб.: В Карпатах	19
Перегляд	35
А. Дома—дський: Приступ на горі Ключ	48
І. Б—кий: Головна става в Климци .	61
Богдан і Лев Лепкі: Журавлі, пісня .	74
Дмитро Рудик: У нас не слобідно .	75
Бб.: Зі звідів в Галичину	78
Оеи: На Плішці	82
В. Га—щак: Ми побідимо!	95
Т. Мелень: Битви на Маківці	97
Anerkennung für die Ukrainische Legion	103
Признане Українським Січовим Стрільцям	107
Привіт Загальної Української Ради Українським Січовим Стрільцям . . .	110

Привіт Українським Січовим Стрільцям від Української Боевої Управи . . .	112
Червона калина, пісня	114

Текст на 120 сторонах прикрашає 65 сьвітлин,
1 карта, 2 мелъодії.

Дротяні перепони в поближу російських становищ.
Стрілець на підслусі. В Викторові 18. V. 15. (Мс.)

